

ISSN: 0213-1366
núm. 128, any 33
Desembre 1992

nous horitzons

Editorial: ESPANYA: MENYS POBRESA, MÉS DESIGUALTAT, DUALITZACIÓ CONTROLADA. Josep Lluís Atienza: **INEM.** Francesc Candel: **EMPRESSES DIMINUTES.** Josep Vendrell: **EL RACISME DE PASSAT DEMÀ.** Manuel de Seabra: **LA MORENETA I L'ETERNITAT.** Anna Amorós: **DISSENY NEO-TELEVISIU.** Antoni Mercader: **20 ANYS D'ART CONCEPTUAL.** Gabriel Jaraba: **CARTA ALS NENS SOBRE FRANCO.** Josep M. Muñoz i Lloret: **FEDERALISME VERSUS NACIONALISME: EL CAS DE CANADÀ.** Andreu Nin: **«LES CIUTATS FUTURES» (1936).** Olga Roig: **ROSA LUXEMBURG, INICI.**

Director:
Francesc Roca

Consell de Redacció:
Josep Lluís Atienza
Joan Botella
Francesc de Carreras
Josep Chabàs
Agustí Colomines
Joan Coscubiela
Ramon Espasa
Enrich Franch
Emili Gasch
Andreu Mayayo
Eduard Jiménez
Miquel Molins
Emili Muñoz
Oriol Ramis
Mariona Ribalta
Ignasi Riera
Laura Tremosa
Francesc Vallverdú
Josep Lluís de Villasanté
Ricard Vinyes

Consell Internacional:
Sebastián Balfour (Londres)
Roberto Barzanti (Siena)
Carlos Bastien (Lisboa)
Alexandre Boviatis (Perugia)
Roberto Fieschi (Roma)
Gunter Flinspack (Stuttgart)
Judit Gara (Budapest)
Barbara Gelanz (Viena)
Santiago Jacobbe (Buenos Aires)
Antonio Giordano (Modena)
Jean Jacques Gislain (París)
Jim Kelly (Lichfield)
Rosine Lewin (Brusel·les)
Ben Molathe (Johannesbourg)
Mark A. Neimark (Moscou)
Yuangrat Pinet (Bangkok)

Coordinadora de Redacció:
Cris Gadea

Directora periodista:
Marta Corcoy

Dibuixos:
Lluïsa Jover

Disseny gràfic:
Iris Zaida

Subscripcions:
Helena Pons
Nous Horitzons
Tel.: (93) 302 75 93

Edita:
FNH

Redacció i Administració:
Ciutat, 7
08002 Barcelona - Tel. (93) 301 05 54

Autoedició i Compaginació:
Cris Gadea

Impremta:
Arts Gràfiques Botí - Tel. 301 45 48

Distribució:
L'Arc de Berà
Llull, 10-14, baixos - Tel. (93) 300 32 51
08005 Barcelona (Poble Nou)

Suscripció:
per un any:
Espanya: 2.750 pts.
Europa: 3.100 pts.
Rest del món: 3.500 pts.
Dipòsit legal: B 37.808/77
ISSN: 0213-1366
NH és membre de l'APPEC

Núm. 128, any 33

desembre 1992

Editorials

4. Espanya: menys pobresa, més desigualtat, dualització controlada. 8. Set tesis sobre el treball, demà. Francesc Roca.

L'ull sensible (Petjades)

11. Octavi Pellisa, l'off de l'off. Josep Rojo i la modernitat. «Les virtuts del marxisme» a la fundació Acta. M.L. Borràs i Arthur Gravan. Nous Horitzons, dins l'APPEC. Eva Serra. Pistes. Iris Zaida.

El pensament i l'acció

13. El racisme de passat demà. Josep Vendrell. 16. Reconversió tecnològica i disseny neotelevisiu. Anna Amorós i Pons. 19. 20 anys d'art de compromís. Antoni Mercader. 21. Problemes o xoc? Enric Oltra. 22. Una modesta proposició. Ramon Espasa. 33. Carta als nens sobre Franco. Gabriel Jaraba.

Horitzons del món

24. Federalisme versus nacionalisme: el cas del Canadà. Josep M. Muñoz i Lloret.

Documents d'arxiu

26. Andreu Nin: «Les ciutats futures» (1936). Forma ediciones: Catàleg (1978). Associació Gramsci: «Un espai transversal per al debat» (1992).

Cartes a la redacció

36. J. Joussemet. J. Gara. M. Balart. A. Roman. J-R. Gordo i Montraveta. L'esborrany. R. Oltra.

Exposicions, llibres, revistes

38. Rosa Luxemburg, inici. Olga Roig. Més maons. I. Z. Una llengua, diversos parlars. F. R.

Columnes

5. Nous temps i problemes nous? Francesc Artal. 6. Ballar amb la més lletja. Josep Lluís Atienza. 10. Empreses diminutes. Francesc Candel. 15. La moreneta i l'eternitat. Manuel de Seabra. 32. Els mitjans de comunicació i el català. Francesc Vallverdú. Un petit homenatge. Josep Arias.

Espanya : menys pobresa, més desigualtat, dualització controlada

A la dècada dels 80, a l'Espanya psoesocialista ha disminuït la pobresa i ha augmentat la desigualtat. Les primeres passes del govern del PSOE ens feien pensar en coses així. Però ara és el propi Gabinet de la presidència del govern que ens ho diu. «Espanya és al 1992 un país un 40% més ric que el 1980, considerant el creixement del PIB en termes reals». Però, els salaris han passat de significar el 51'2% del PIB al 1980 a significar el 45'9% del PIB el 1988. El salari mínim s'ha modificat negativament durant tota la dècada (excepte el 1983). Els salaris industrials mitjos han passat de 72.899 pessetes mensuals el 1981 a 71.644 el 1989 (en pessetes constants de 1983). És a dir: també han evolucionat negativament. Els salaris dels empleats han experimentat una pujada molt lleugera: de 107.578 pessetes el 1981 a 115.346 pessetes el 1989. El resultat és un augment de la desigualtat: un càlcul de l'Índex de Gini (0=igualtat, 1=desigualtat total) basat en les declaracions de la renda, on el frau és més gran en els trams superiors, ens diu que el 1982, I=0'33 i el 1987, I=0'40.

L'augment de la desigualtat no ha conduït, però, a un augment de la dualització. El nombre de pobres ha disminuït molt lleugerament: del 20'3% de les famílies el 1985 al 18'7% el 1989. I, a l'altra extrem les despeses del 10% de les famílies amb més ingressos han passat de significar el 21% del total de totes les famílies el 1985 a significar el 20'2% el 1989. Això vol dir que els rics són més rics en termes absoluts, però no en termes relatius. I que els pobres, que són molts -gairebé una de cada cinc famílies- no són més pobres. Augmenta la desigualtat, però no es produeix un procés de dualització.

També sabem que ha augmentat la marginació: disminuïts físics i psíquics (1 milió), toxicòmans (100.000 consumidors d'heroïna i cocaïna), alcohòlics (un percentatge important dels 2 milions d'alcohòlics «normals»), prostitutes (unes 100.000), immigrants estrangers en situació irregular (uns 200.000 el 1989), el col·lectiu gitano (500.000 persones), etc.

A la base, la incapacitat dels mecanismes del mercat de treball per donar feina. La taxa d'atur era el 1979 el 9'4% de la població activa i el 1991 significa el 17% dels actius. I si al 1982 només el 10% dels assalariats tenien un contracte temporal, ara el percentatge dels que treballen a precari s'eleva al 31%. La frenada al creixement de l'atur, a partir de 1984, és, només, la generalització dels contractes temporals (on, el salari/hora és un 9% inferior als contractes indefinits).

Ara ja ho sabem: a la dècada dels 80 no s'han reduït les grans desigualtats d'una societat fortament traumatitzada per una dictadura de llarga durada. Ara: tampoc s'ha produït un fenomen de dualització i, en conjunt, el creixement econòmic global ha contribuït a una petita disminució de la pobresa. Deu anys de majories absolutes d'un partit -el PSOE, que ha reunit des d'ex-franquistes fins a ex-comunistes- no han estat suficients per a fer canvis. El famós «canvi» no ha vingut.

Però, mentrestant, la societat, la cultura, la gent ha canviat molt. Sota l'impuls de forces molt diverses, en direccions sovint contradictòries, obrint nous camins a l'esperança.

Nous temps i problemes nous?

Francesc Artal
doctor en economia

Després de la victòria de Clinton a la presidència dels EUA, estan sorgint veus eufòriques que proclamen la seva alegria perquè, pel que sembla, s'acaba la via oberta per Reagan, Busch i Thatcher i, amb ella, ha arribat la fi del neo-liberalisme. Sembla que ara bufaran vents nous, hi haurà més «sensibilitat social» no es negligirà la política «assistencial» a les classes més subalternes, es donarà prioritat a la política industrial, es frenaran les onades especulatives basades en el tràgic de transaccions, es donarà prioritat a l'economia real, diuen. Molts dels economistes que ara canten les excel·lències de la nova era Clinton que entrellusquen, per què, de l'any vuitanta ençà, han restat amb la boca tancada? Per què han acceptat tàcitament el neo-liberalisme sense dir ni piu? Avui, fins i tot s'atreveixen a identificar-lo -per fi!- amb la política econòmica sostinguda pels socialistes francesos i espanyols, i a criticar-la. Però això, per què no ho deien ni que fos fa un any, o dos? En canvi, el qui subscriu i els economistes lligats a les esquerres i a l'òrbita d'IC i del PSUC, estem tips de sentir-nos acusats de professar keynesianisme o neo-keynesianisme, «marxisme tronat», pensament econòmic antiquat. Els acusadors eren els mateixos que avui afalaguen Clinton.

Val la pena d'anar a l'hemeroteca i repassar la premsa d'esquerres del país («Treball» i «Nous Horitzons», per exemple), per a poder comprovar que les crítiques a les polítiques econòmiques neo-liberals -de Calvo Sotelo, de González, de Reagan i Busch- hi són constants i contundents. Eren veus que clamaven en el desert? Eren lúcides, tanmateix, i basades en un coneixement més real de l'economia i, en tot cas, amb una visió a llarg termini. En el «Treball» núm. 607, del 20-12-1979 al 2-1-1980, (pàg. 9) hom pot rellegir, a tota pàgina, un article firmat pel pseudònim col·lectiu Enric Cerdà titulat, amb lletres ben grosses, El neo-liberalisme no serveix, en el que s'atacaven les teories de Dorbusch i Fischer i en el que es feien propostes just per a evitar allò que ara està passant: evitar el bloqueig de salaris, la privatització del sector públic, la flexibilització de l'acomiadament, la manca de corresponsabilització dels agents socials. En el recull d'escrits d'Enric Cerdà Economia i democràcia, publicat en dos volums el 1990 dins la col·lecció «Nous Horitzons», el lector que tingui mandra d'anar a l'hemeroteca hi trobarà una alternativa econòmica radical al model neo-liberal que s'havia definit com a reacció a les crisis de 1973 i 1979-80. Cerdà proposa

«un model de transició, que pren com a punt inicial el model d'economia mixta (cal recordar que fou Keynes, lector de Marx, qui l'inventà) i es dirigeix vers el model de la democràcia econòmica» (Op. cit., II, pàg. 150).

Els països dits occidentals i dits industrialitzats i desenvolupats han hagut de suportar, durant un període de prop de vint anys, l'ègida dels polítics i els economistes que creien unilateralment en l'exclusiva del sector privat. I no s'ha de descartar que, després d'aquest llarg període, la població acabi per atipar-se de tants pobres encabritats, de tant monetarisme materialista, de tanta alienació, de tanta tècnica absurda, de tant de consum estúpid, mentre s'aguditzen problemes a escala mundial que cada cop preocupen més. És possible que els electors comencin a cansar-se dels seus partits polítics de sempre, que els parlen dels mateixos temes avorrits de sempre, i no els diuen res de com resoldre els nous problemes reals de la vida de cada dia, mundials i locals. Les noves classes mitjanes, molts membres de les quals són fills d'aquells immigrants dels anys seixanta, i que han donat un salt social molt important, estan vivint, després d'un període de prosperitat, una etapa de retrocés. Aclaparades pels crèdits, per les hipoteques, pels nous impostos injustos com l'IAE, o àdhuc sacsejades per l'atur o per la pèrdua de guanys en els negocis, aquestes noves capes -en les que s'hi identifiquen força ex-obrers- experimenten un cert malestar. Quin partit polític els oferirà solucions viables? Què pot passar si l'esquerra, un cop esvaït el neo-liberalisme amb peus de fang, no és capaç de connectar amb aquests sectors, que formen el gruix central de l'electorat (i aquest és un fenomen totalment nou)?.

Avui, o hi ha menys obrers que abans, com afirmen les estadístiques, o bé allò que hi ha és més «nous obrers», o «nous treballadors», que treballen en activitats molt diversificades -i amb noves tecnologies molt diverses- i que s'insereixen dins les escales intermèdies de renda?

Ballar amb la més lletja

Josep Lluís Atienza

Vicepresident del Consell Comarcal del Baix Llobregat

La negativa dels sindicats a gestionar les prestacions de l'atur ha posat de manifest el moment defensiu que caracteritza a les posicions ideològiques de l'esquerra. Encara que la negativa sigui discutible, preocupa més l'absència de discussió en torn a la profunda significació de si els sindicats poden o no gestionar les prestacions als aturats, de si és positiu, legítim i desitjable, fer-ho en determinades condicions, o si bé, pel contrari és negatiu i indesitjable fer-ho en qualsevol temps i condició, perquè aquesta és una funció, la de gestionar les prestacions dels treballadors en atur, inseparable de l'Estat. En definitiva, reflexionar sobre una qüestió: és l'Estat la millor garantia d'eficiència en la gestió de qualsevol recurs públic, per tant l'esquerra aposta per l'estatalització de tots els serveis públics com a millor manera d'eficiència social? No es tracta d'instal·lar-se en la falsa polèmica entre allò que és públic i allò que és privat, privatització sí o no, sinó potser tornar a repensar què és el que entenem per servei públic i eficiència social en la redistribució de recursos. Normalment quan es fan propostes de reflexió, aquestes semblen destinades a promoure exercicis d'onanisme mental. No hauria de ser aquest el cas. Després de la fallida total de l'Estat del Socialisme Real, del desballestament anunciat de l'enginyeria de l'Estat del Benestar, s'ha d'incorporar forçosament variacions al pensament d'esquerres. I la resposta progressista al fenomen de l'atur, en una societat en que sembla inviable a curt termini la plena ocupació, no és un problema menor.

En el moment que surt la proposta Solchaga de crear un organisme paritari amb representació de sindicats i patronals, hi havia en marxa una discussió sobre la reforma de l'INEM. Els sindicats havien proposat tímides reformes, descentralització fonamentalment, una mostra més del tarannà defensiu amb el que s'aborden temes en els que caldria una important capacitat ofensiva. L'INEM és un organisme que s'ha demostrat incapaç en la seva estructura de complir el paper que li pertoca d'intervenir entre l'oferta i la demanda del mercat laboral, alhora que garantir polítiques d'ocupació. Creure que això es podria resoldre amb més descentralització, és un pecat mortal d'ingenuïtat. Han comès aquest pecat els sindicats en els seus plantejaments negociadors? No. Han volgut substituir allò de la millor defensa és un bon atac per un centrecampisme conservador. Davant de la por de privatització de l'INEM, defensen el que ja hi ha i demanen descentralització per demanar alguna cosa.

Descentralització és el que sempre es demana, quan toca demanar i no se sap gairebé el que s'ha de demanar.

El monstre mutant de l'INEM

L'INEM és un estrany mutant concebut en la panxa de l'antic sindicat vertical, transvestit en la forma d'agència pública d'ocupació i en el fons assistit artificialment amb trasplantacions de pròtesis informàtiques per portar un registre estadístic dels aturats. En un mercat de treball, que no és un mercat de treball, sinó molts mercats de treballs, canviants, accelerats en les seves demandes - i on ja existeix una bossa d'atur enquistat de la que no han afluït, per manca de qualificació, treballadors a l'ocupació, ni en la millor època expansiva-, l'INEM ha estat un gran cap informàtic ple de dades a temps irreal que només han servit per establir dubtosos percentatges d'atur.

Quan el mercat de treball demana treballadors a la carta, l'INEM és un immens menjador col·lectiu amb menú únic. Ni tant sols ha servit per estructurar i crear polítiques actives a partir de l'oferta pública d'ocupació. Descentralitzar? No ha estat mai només un problema de descentralització. Ha estat un problema de redisseny. Redissenyar a les portes de l'any 2000 una agència pública d'ocupació que doni resposta a un mercat on s'entrecruen noves tecnologies, cultura empresarial caverno-industrial, aturats procedents de reconversió amb una cultura meitat agrària meitat monocultiu industrial, d'un cultiu desaparegut, és l'única sortida. Potser no s'ha analitzat prou els resultats de la crisi dels setanta en el mercat de treball. El teixit industrial s'ha transformat mitjançant la destrucció de part de l'antic parc industrial i el naixement d'un altre de nou, en molts casos diferent. Els treballadors, avui, cada cop són menys intercanviables, i les regles del mercat laboral per si mateix, sense polítiques actives i eficients,

fan d'un treballador de cinquanta anys un aturat crònic fins a la seva jubilació.

El llarg i tortuós camí

Seria un INEM descentralitzat un instrument per fer front a aquesta necessitat de polítiques actives, cada cop més evident? En comptes d'un organisme macrocefàlic caldria una estructura flexible que pogués produir i analitzar informació. Haurien de definir-se primer els objectius per dissenyar després l'instrument i no al contrari. Curiosament, el mercat de treball, que tanta literatura genera, és el mercat del que es posseeix pitjor informació. Què demana una empresa quan vol un peó? Normalment qualsevol cosa menys el perfil tòpic d'un peó. La relació per la què l'aturat arriba a l'ocupador és tortuosa i plena de meandres. Des de la gran empresa en que els sindicats han pactat que els nous llocs siguin pels fills dels treballadors, al boca a boca, el veí, la veïna, la premsa o els gabinets especialitzats en el martiri psicotècnic dels aturats. La creació d'una agència pública eficient d'ocupació beneficiaria a l'oferta i la demanda. Simplement amb un seguiment rigorós dels fluxos contractuals es podrien dissenyar estratègies de polítiques actives de formació i ocupació. Les respostes formatives haurien de basar-se en les necessitats reals del món del treball. Avui es fan a ull. La tecnologia ha arribat a les empreses, al treballador ocupat, però no al seguiment dels fenòmens de l'atur i l'ocupació.

Quien roba a un ladrón

Aquests dèficits es tradueixen en injustícia social. Els sindicats demanen legítimament més participació a l'empresa. La pregunta és, demanen també participació a l'empresa més gran del país, l'empresa dels tres milions d'aturats? De vegades sembla que tothom porta amb massa optimisme -al marge d'aportacions retòriques per tranquil·litzar les consciències- el fet que som el país líder de la CEE en percentatge d'aturats. Algú vol poder de gestió sobre els aturats? No. Aquest és un problema d'Estat i de l'Estat. Potser és temps de transformar part de la reivindicació en exigència d'implicació en el consell d'administració d'aquesta empresa intangible.

Hi ha dues concepcions. Una concepció laborista que impulsa la solidaritat com un valor col·lectiu, però també individual dels treballadors. La solidaritat com una posició activa de viure i de treballar. Hi ha també una altra. La concepció assistencial que delega en l'Estat la recaptació i la distribució de la solidaritat. S'oblida que les prestacions contributives de l'atur tenen una tradició mutualista, l'expressió més concreta de les primeres passes de la solidaritat industrial. La solidaritat aleshores no es viu. Es paga com un IVA,

amb la resignació de l'impost sobre la benzina. I també, convé no oblidar-ho, es defrauda amb la legitimitat de quien roba a un ladrón tiene cien años de perdón.

Una Empresa sense conveni

Els sindicats no han pres bona nota del relatiu fracàs de l'última vaga pel retall de les prestacions. Hauria estat el mateix si fossin els sindicats qui gestionessin els diners de l'atur? La gestió donaria als sindicats una cosa que en aquest país, malgrat els seus esforços, mai no han tingut. Poder sindical amb els aturats i poder sindical en les contractacions. Els aturats avui, i són tres milions, viuen fora del contacte sindical. Un treballador, pel sol fet de perdre el seu lloc de treball, deixa de pertànyer moralment al teixit relativament solidari del món del treball i entra a formar part del teixit de la solidaritat administrativa de l'Estat. El sindicat, per la seva banda, cada cop perd més el contacte amb la realitat d'aquells més necessitats d'ajuts suplementaris, d'organització i de mediació. D'alguna manera, en no acceptar la proposta s'han desentès del conveni col·lectiu més important. El dels aturats. Potser soni molt brutal, massa brutal. Però el millor conveni per un aturat és trobar feina. La relació que s'estableix entre un sindicat que gestiona o no gestiona les prestacions dels aturats i un treballador en atur, és molt diferent. En el primer cas, és de liderat. En el segon cas, de gairebé desconeixement mutu. En el primer cas es té accés directe a la informació, es pot organitzar, reestructurar, flexibilitzar, tenir-la en temps real. En el segon cas, la informació sempre és de segona mà. Significa això que la negativa suposa desresponsabilització social? En part sí. En part no. Hi ha arguments que s'han de posar en la balança del no. El volum de la gestió té massa envergadura com per a que amb la infraestructura actual dels sindicats puguin suportar-la. Existeix la desconfiança que, arribat el cas, el govern es negui a donar l'aportació suplementària per fer front a una situació deficitària. Però, no ho ha fet ja en retallar les prestacions? Por i desconfiança. Són arguments de pes cap a el no. La llàstima és que l'altre plat de la balança, el del sí, s'ha deixat buit d'entrada. La cultura defensiva ha funcionat com un moviment reflex. Ha arrasat sense despenjar-se. Imaginem que els sindicats són els administradors de les prestacions contributives. Això no podria traduir-se en un augment de la capacitat d'organització i de mobilització d'aquest col·lectiu de dos milions i mig de persones? No significaria una millora estratègica de la posició sindical en una massa social crítica que és la que més urgentment necessita canvis en la política econòmica? Si tot fos així, per què ho ha proposat Solchaga? Solchaga s'ha marcat un farol. A sobre, això. Ens guanya al pòker.

Set tesis sobre el treball, demà

Francesc Roca

professor de Política econòmica a la UB

1. Dir «noves tecnologies» és dir molt, si és cert que existeixin i s'apliquin. És cert? Alguns canvis graduals però rapidíssims fan pensar que sí. Per exemple, la «terceriarització» (i la «feminització»). Vist amb una certa perspectiva, la classificació inventada per l'economista i demògraf australià Colin Clark el 1944 és, avui, obsoleta, inoperant. És a dir: la consideració tradicional dels tres sectors (primari, secundari, terciari, és a dir, agricultura, indústria, serveis) deixa d'ésser útil quan quasi «tot» és serveis. Perquè, fins i tot, el que avui és estadísticament considerat «indústria» o «agricultura» inclou, en bona part, activitats (i, doncs, ocupació) de «serveis».

Ara els «serveis», és a dir: quasi tot, poden ésser «endarrerits» o «avançats», per bé, que les fronteres siguin, aquí, ben discutibles. Defet, el canvi tecnològic s'ha difós a tots els nivells: des dels serveis de neteja viària fins a les biblioteques, des de les granges fins a les organitzacions sindicals, des de la fabricació de begudes no alcohòliques fins a l'organització de l'oci, des de les xarxes sanitàries fins a les màquines escurabutxaques. Parlem, doncs, de producció, teixit productiu, xarxes productives. I punt.

2. També s'estan esborrant les fronteres entre el treball i el no treball. En primer lloc, l'escolarització del conjunt de la població infantil, adolescent i jove, masculina i femenina- presenta una sèrie d'interrogants nous. La massivitat i la intensitat del procés ens portarien a dir que tots -nens, adolescents, joves- treballen, i, de vegades, més que els adults, si no estiguéssim acostumats a pensar que el treball genera una renda (en la nostra societat, i fins ara, principalment, una renda salarial). Però també podríem dir, que, de la mateixa manera que les pensions són salari diferit, el salari generat pel treball remunerat és, en part, salari no-cobrat durant els (llarguíssims) anys d'aprenentatge laboral dins del sistema escolar.

En segon lloc, els que són al treball-treball es veuen obligats, creixentment, a: u) reciclar-se, estudiar més, dos) endur-se, com els escolars, feina -«deures»- a casa. Car de fet, treball al «sector» serveis és un treball, en part, «intel·lectual» del que és sovint difícil desconnectar. Fins i tot, la caixa d'un super-mercat somnia a les nits amb la seva caixa (per no parlar de tota la gent que treballa a la sanitat, l'ensenyament, la comunicació, el control, l'administració, la cultura, etc.).

Hi ha, és clar, els aturats, els desocupats. I els jubilats. Si ens hi fixem bé, tots treballen. En l'economia irregular, és clar, en condicions, sovint, de sobre-explotació, o bé en els límits del delictes.

3. Les NT -i tots els moviments socio-polítics que generen/ fan esclatar o s'hi oposen- tenen, també, conseqüències espacials. Les diferències entre «espai productiu», «equipaments socials» i «espai residencial» tendeixen a fondre's. Vida de treball i vida domèstica es confonen (mentre el treball domèstic tradicional es redueix al màxim com a conseqüència de l'aplicació sistemàtica de les NT als processos d'alimentació, protecció, acondicionament tèrmic, inter-comunicació, neteja, etc.).

4. Les NT han capgirat els conceptes de consum i d'inversió. Les despeses ordinàries de l'administració -per exemple, el sou d'un mestre- considerades com a «consum públic» són, de fet, una inversió (prèvia) destinada al procés productiu.

En canvi, moltes inversions, són pur consum. Per exemple, bona part de les infraestructures viàries que: a) no són utilitzades (les autovies de la Meseta), b) són hiper-utilitzades i, per tant, esdevenen ràpidament obsoletes.

5. La mundialització de la vida social es manifesta en tots els terrenys, en tots els sectors: des de la mà d'obra fins a les finances, des de la producció «material» fins a les produccions de bens «invisibles». No té sentit dir que la indústria tradicional és més vulnerable a la competència estrangera que els serveis. De fet, les multinacionals del serveis -comercials, culturals, financers, comunicacionals, turístics, etc. etc.- tenen la mateixa dinàmica que les multinacionals de l'agrolimentació o l'automoció.

6. La mobilitat física i la versalitat mental poden augmentar vertiginosament. Això ja està originant, entre altres coses, una cultura patchwork, feta de fragments d'elements de conjunts molt diversos. Ens acostem a una societat de catàleg, de repertori, de mostrar, on es succeeixen una darrera l'altre idees, visions, concepcions de diferent signe, sovint contradictori, sense (aparentment) conflicte. Ens podem moure, doncs, progressivament, entre l'enriquiment i la indiferència provocada per la hiper-fragmentació de cossos que, de sobte, esdevenen invisibles.

7. Per a Paul Lafargue, la salarització de la societat era el «modern esclavatge». La «terciarització», o millor: el canvi, no implica una caiguda de les xifres absolutes i relatives d'assalariats? La qüestió, és clar, no és petita. Menys salari significa, també, menys benefici, donat que el benefici té el seu origen en el treball assalariat. Sembla que el (desitjat) declivi del treball assalariat, (els obrers que fan estudiar els fills) és conseqüència d'una extensa mobilitat social. Què tenim en comptes d'assalariats? Una diversitat d'altres formes de treball: treballadors independents, autònoms, petitíssims empresaris (les «empreses diminutes» de Candel) i, també, cooperativistes, treballadors associats. Uns i altres, és clar, són, d'alguna manera, «dependents». Però, el gran d'autonomia pot ésser molt més gran. Si el capitalisme és la negació (la «destrucció», diu Marx al darrer paràgraf del vol. I d'El Capital) de la propietat privada individual generada pel propi treball, avui i sobretot demà la situació canvia a un ritme accelerat. Els no-assalariats poden arribar a ésser majoria: el treball hauria vençut. La història dels homes lliures (no esclaus) podria començar.

Empreses diminutes

Francesc Candel
escriptor.

Abans, les dones es dividien en guapes i lletges. Les guapes es classificaven en guapes, guapíssimes i Gildes, i les lletges, en lletges, lletgíssimes i noies d'Acció Catòlica. Avui, les empreses -les dones han deixat de subdividir-se i totes són maques- també es divideixen en dues: petites i grans empreses. Igualment, les grans es classifiquen en monopolis, multinacionals i màfies, i les petites, en mitjanes, petites i diminutes. Jo, per culpa d'aquest mig abecedari de vocals, l'IAE (impost d'activitats econòmiques), pertanyo a les diminutes: no exploto ningú perquè treballó sol, i l'espai que ocupa la meua empresa és el d'una taula i una cadira. El que exporto no va més enllà d'un àmbit ciutadà o provincial, i consisteix en dos articles periodístics setmanals, tres col.laboracions radiofòniques igualment setmanals, un llibre cada quatre anys i poca cosa més, però sóc un industrial. ¡Toca't el nas, per no dir que et toquis uns altres òrgans!

L'emboïc ja va començar quan no van parar fins que em vaig haver de treure una llicència fiscal per continuar escrivint, que al principi no era una gran quantitat, però que després es va anar incrementant, sense tenir en compte que un escriptor és com un assalariat a domicili, perquè els mitjans de comunicació per als quals treballa li paguen a tant la peça, amb el conseqüent descompte de l'IRPF, suficient per tenir-te arxicontrolat. Però ja no es tracta de controlar-te, sinó d'esprèmer-te. Cada tres mesos has de fer declaració rendia a més de cada any, amb la subsegüent pèrdua econòmica i de temps que suposa aquesta nosa trimestral. Bé, doncs amb aquest panorama, resulta que si l'any passat vaig pagar de llicència fiscal 15.154 pessetes, aquest any, per l'impost d'activitats econòmiques, que la substitueix, me n'han cobrat 44.160. Ja sé que al costat del salt encaridor que li ha comportat al mitjà i petit empresari, el que li han clavat a aquest diminut industrial que sóc jo no és res, però...

El cas és que un: obrer, populista, proletari, demagog, esquerranós, comunista, tots els pecats del món, dimarts, dia 20 d'octubre, va estar a punt de manifestar-se de costat amb els empresaris en la seva concentració a la plaça de Sant Jaume absolutament solidari amb ells. Fins a aquest extrem de trastocar completament els principis inamovibles generacionals han arribat els inestables i fangosos temps moderns.

Petjades

Iris Zaida
periodista

Octavi Pellissa, l'off de l'off

S'ha escrit que Octavi Pellissa no deixa obra escrita, que la seva vida és la seva obra, etc. Parlem-ne. L'Octavi, per exemple, ha estat el guionista dels curts de Carles Duran produïts per J.A. González Serret. A *Nous Horitzons* (núm. 113, juny 1989) en vam publicar tres: «Les escoles», «Sanitat» i «L'agressió quotidiana». Torneu-los a llegir, si us plau. I si no ho hem fet, llegiu-los per primera vegada. Són les veus en off d'un discurs visual. Tenen una força, una ràbia poc freqüents. I són només fragments de cinta magnetofònica. L'Octavi ha escrit d'un altre manera. De la mateixa manera que es va inventar una manera diferent de fer política.

Josep Rojo i la modernitat

Pasqual Maragall va recordar Octavi Pellissa a l'Estadi de Montjuïc, a la cloenda dels Jocs. Rafael Ribó ha parlat de Josep Rojo a la Festa de Treball. Per a *Nous Horitzons*, Josep Rojo va escriure un assaig enigmàtic. El va titular «En busca de la modernitat perduda» i el vam publicar, puntualment, al núm. 117, pel març de 1990. L'home de les SALS i del informes de conjuntura, ens va lliurar un text sobre Baudelaire!

«Les virtuts del marxisme» a la fundació Acta

Acta, Fundació «per a les idees i les arts» ha organitzat amb motiu -explícitament- del 75è. aniversari de la Revolució Russa un col·loqui sobre «Les virtuts del marxisme» als locals del Col·legi de periodistes de Catalunya, a Barcelona, divendres 6 de novembre. És a dir el dia abans del 7 de novembre. La idea té certament gràcia: reunir un bisbe, un banquer, dos polítics professionals i un catedràtic d'universitat per parlar no dels defectes del marxisme, no de la seva crisi, sinó de les seves virtuts, de les seves coses bones. Els diaris diuen que va anar bé. Per exemple, el bisbe auxiliar de Barcelona i Vicari general va elogiar les relacions entre el món marxista i el món cristià, a Catalunya, i va senyalar el perill del «liberalisme exacerbant en el camp econòmic». I el secretari general, fins octubre, del partit liberal català va declarar que «seria injust condemnar les idees de Marx» i que

«negar el marxisme seria negar-nos a nosaltres mateixos» (*Avui*, 7-11-1992, pàg. 7).

Un suggeriment a Acta. Donat l'èxit de la idea, caldria repetir-ho, com es fa amb els bons programes de televisió. Introduït, potser, alguns canvis en la taula: un magrebí, una assistenta social, un estudiant d'informàtica, un petit empresari, un crític de televisió, una professora d'Institut, i altres damnats de la terra.

Maria Lluïsa Borràs i Arthur Gravan

Arthur Gravan es deia, en realitat, Fabian Lloyd però no va néixer a Anglaterra, com hagués estat lògic, tractant-se d'un nebot d'Oscar Wilde, sinó a Lausana, el 1887. Canvià no únicament de nom, sinó de llengua -fou un poeta francès, dirigí el 1912 a París, la revista *Maintenant*-, de classe -esdevingué nòmada i boxador amateur- i d'ideologia. Visqué entre la fi de 1915 i la fi de 1916 a Barcelona, on feu de professor de boxa del Club Nàutic, s'embarcà a Amèrica i, allà, explorà terra i mar, fins que un dia de 1918 va desaparèixer mentre navega en solitari per l'Atlàntic.

Maria Lluïsa Borràs (Barcelona, 1931) ha navegat gairebé tant com Gravan, sobre qui va publicar un llibre a París: *Le poète Artur Gravan* (1977). La navegació de la Borràs és peculiar: s'ha endinsat en els mars interiors dels grans poetes rupturistes del segle XX.

Al Palau de la Virreina de Barcelona, Maria Lluïsa Borràs exposa una petita part dels seus tresors: les restes, el llegat d'Arthur Gravan. Amb la mateixa passió que Francesc Vicens ens ha mostrat 1000 anys d'art xinès. Però, s'endevina que Maria Lluïsa Borràs podria recordar-nos, amb fotos, textos i dibuixos qualsevol altre boig futurista, capaç de suïcidar-se sense avisar.

Nous Horitzons, dins l'APPEC

Humbert Roma ho sintetitza així: les 40 revistes de l'Associació de Publicacions Periòdiques en català tenen una mitjana de difusió mensual de 415.000 exemplars, o, si s'utilitza un índex baix (2'5 lectors per revista), d'1 milió de lectors al mes (i, som 10 milions).

«Seguint el fil de l'èxit o el fracàs empresarial, podríem parlar -diu Roma- del temps que porten al mercat les nostres publicacions: sis d'elles (*Serra d'Or*, *Nous Horitzons*, *Cavall fort*, *Tretze-vents*, *Escola catalana i Documents d'Església*) tenen més de vint-i-cinc anys de vida».

Dins l'APPEC, *Nous Horitzons* és una revista d'«informació política» (al costat de *Debat Nacionalista*). En canvi, segons un excel·lent díptic de la Biblioteca popular «Sant Pau» de Barcelona, és una revista de «cultura general» (com *Anthropos*, *Archipiélago*, *El Correu de la Unesco*, *Cultura*, *Revista de Catalunya*, *Serra d'Or* i *Som*).

Eva Serra i la nació de dret públic

La historiadora Eva Serra ha escrit, al núm. 15 d'*Iniciativa i treball*, que «la societat catalana mai no s'ha definit ni s'ha afirmat a si mateixa en termes ètnico-antropològics sinó en termes políticoculturals «...Les nostres reivindicacions, doncs, han permès, sempre, i ben al marge de fets de caràcter religiós o de procedència, la defensa d'una societat en termes lingüísticoculturals i de ciutadania política a la que tothom pot accedir sense obstacles». És una bona definició, que explica per exemple, l'èxit de la gran manifestació de diumenge 29 de novembre.

Eva Serra ha anat donant voltes al tema: la conclusió ja la havia avançat a, per exemple, «Reivindicació nacional, reivindicació social», al núm. 22 de *Nous Horitzons* (1971).

Pistes

1. Joaquim Horta, editor: *Maria Aurèlia Capmany i Farnés (1918-1991)*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1992.

2. *Un lloc entre els vius. Homenatge a Maria Aurèlia Capmany*. Barcelona, PSC, 1992.

3. J. Anton i M. Caminal, eds.: *Pensamiento político en la España contemporánea 1800-1950*. Barcelona, Teide, 1992.

4. Alfons Cucó i Ricard Blasco, eds.: *El pensament valencianista (1868-1939)*. Barcelona, Edicions de la Magrana/Diputació de Barcelona, 1992.

5. J.S. Amelang et al: *Dotze passejades per la història de Barcelona. Guia*. Barcelona, Olimpíada cultural, 1992. Edicions en català, castellà i anglès.

6. Josep M. Casasús: «Lluís Aymamí i Baudina», *Cultura*, 38 (1992).

7. Pere Pi-Sunyer i Bayo: *Del vell i del nou món. Memòries*. Barcelona, Edicions 62, 1992.

8. Rosa Solbes: *Dones valencianes, entre el voler i*

el poder. València, Difusora de cultura valenciana, 1992.

1. La biografia coral de la Capmany inclou un text insòlit de Francesc Vicens titulat «Del temps en què la Maria Aurèlia es va dir «Maria Canals». Llegint-lo, saben, però, que el que s'hi explica és només l'inici d'una llarga amistat.

2. El PSC ha convidat a gent diversa a parlar de la Maria Aurèlia. Entre altres hi escriuen Pere Calders, Josep M. Benet i Jornet, Alex Broch, Joaquim Horta, Teresa Pàmies i Eulàlia Vintró.

3. Per fi, el pensament d'esquerra integrat dins d'una excel·lent mostra antològica del pensament polític a Espanya (vegeu més informació en aquest número).

4. Aquest recull de papers valencians inclou notes i/o textos d'Enric Bastit (Nova Germania, un embrió de PSU del País Valencià), Emili Gómez Nadal, Artur Perucho (director de *Treball*), Carles Salvador (autor d'un *Elogi de la vagància*), Manuel Sanchís Guarner. Només hi manquen Josep Renau i Enric Valor.

5. La passejada per la Barcelona de la guerra civil és molt pobra: no es mou dels voltants de la plaça de Catalunya! I, en canvi, sabem que, des de les escoles del C.E.N.U. fins a les fàbriques col·lectives, passant per l'esclat dels serveis, tota la ciutat -de Pedralbes al Poblenou- va canviar. De la mà dels dos grans sindicats i de tots els partits d'esquerra.

6. Casasús recorda Aymamí. Lluís Aymamí i Bandina (Barcelona, 1899 - Mèxic, 1979), periodista esportiu, col·laborador a *Futbol*, *El mundo deportivo*, *La Nau dels esports*, fundador del PSUC, director de *Treball*. Autor d'un text polític important, en forma de reportatge: *El 6 d'octubre tal com jo l'he vist* (1935).

7. Interessantíssimes memòries d'un economista que ha estat el primer conseller de cultura de la generalitat re-establerta. Tres moments: un) el treball amb Emili Mira (i Enric Irazoqui) a una clínica psiquiàtrica militar, durant la guerra civil, dos) «A Punta del Este amb Che Guevara», tres) al Servei d'estudis del Banc Urquijo amb un «grup jove i dinàmic encapçalat per Antoni Montserrat» i noms que «valien» com Eduard Guardino, Albert Broggi, Miquel Izard, Tomàs Jiménez, Josep M. Vidal Villa, Joan M. Esteban, Joan Josep Artells. I convidats forans: Renato Zangheri, George L. Shackle, Henri Lefebvre.

8. Llibre-reportatge periodístic que rememora el camí iniciat pel MDM el 1969. Els primers noms: Pilar Soler, Rosita Estruch, Josefina López, Carmen Arjona, Maite Domingo. I Trini Simó.

El racisme de passat demà

Josep Vendrell

Coordinador nacional de Joves amb Iniciativa

Ningú vol dir-se racista, fins i tot aquells que el practiquen d'una manera més evident. Sortosament són molt pocs els que fan apologia, al menys de manera clara i oberta, de la xenofòbia. Però al mateix temps, ningú no pot negar que aquest virus anomenat racisme ja és a casa nostra.

Potser estem massa acostumats a veure el racisme en la llunyania de les pel·lícules nord-americanes o en els mitjans de comunicació quan parlen de Sud-àfrica o dels recents brots neonazis a Alemanya. En qualsevol cas mai veiem el racisme com una amenaça real i propera.

La realitat demostra que la violència xenòfoba també es dona a Catalunya en les maneres més brutals, els exemples els tenim ben presents cada dia als mitjans de comunicació. Però el més preocupant és el racisme quotidià, el que practiquen els ciutadans i ciutadanes «normals», que sovint també pot acabar en violència física, recordem el cas de Fraga, aquest racisme es manifesta en el rebuig que pateixen nens i nenes gitanos a l'escola, quan es nega el lloguer d'un pis a una persona d'origen magrebí o quan es contracta a treballadors immigrants amb sous més baixos que els sous dels nadius per fer la mateixa feina.

Perquè això sigui possible hem de començar per desfer un equívoc molt estès: l'onada migratòria del sud del món al nord i de l'est a l'oest no és un fenomen conjuntural, ben al contrari, segurament tot just estem en els seus inicis. Només cal que fem un repàs a la situació i dels principals focus migratoris. El Magreb està en fallida social i econòmica permanent, amb l'agreujant de la inestabilitat política i un imparable creixement demogràfic que a l'any 2000 pot arribar a 150 milions d'habitants. L'Àfrica sud-sahariana no té perspectives de sortir, a mig termini, del pou de la fam. El 45% de la població d'Amèrica Llatina, segons unes dades recents de les NNUU, viu per sota dels límits de la pobresa. L'Europa de l'Est està patint el seu particular caos econòmic, agreujat per conflictes nacionals i ètnics de tota mena. Res fa pensar que aquest panorama pugui canviar en els propers anys i més quan no està en les agendes dels països més rics posar les bases d'un ordre mundial més just.

A l'Europa dels dotze hi viuen ara mateix 14 milions de ciutadans d'origen no comunitari, un 4% del total de la població. A l'Estat espanyol i a Catalunya la població immigrant és, fins ara, un 2% de la població total. Aquestes proporcions augmentaran en els propers anys, per la tendència al major creixement demogràfic

La diferència amb la resta d'Europa és que pel volum de la immigració i pel fet de ser un fenomen relativament recent, estem en condicions de posar les bases per aconseguir una societat veritablement oberta, tolerant i, en definitiva, capaç d'assumir la pluralitat cultural com una riquesa a conservar i no com un perill per la pròpia identitat.

dels col·lectius d'immigrants. A França la població d'origen no comunitari és un 6% del total mentre un 12% dels nounats són fills d'immigrants.

Agradi o no estem abocats a viure en societats pluriètniques, i no afrontar aquest fenomen des de la perspectiva cultural i política és una greu

irresponsabilitat que deixaria el terreny adobat no només al racisme violent i marginal, sinó a la proliferació de moviments neofeixistes de tota mena, a l'estil dels que han arrelat a França, Alemanya o Àustria.

Les manifestacions unitàries i multitudinàries contra el racisme, la unanimitat de les forces polítiques en condemnar la xenofòbia demostren que el país té bons reflexos democràtics. Però això no serveix de res si continuen les actuals polítiques d'immigració i la manca d'una veritable política social d'integració, tant a Catalunya com en el conjunt de l'Estat.

La llei d'Estrangeria que teòricament ha de desenvolupar l'article 13 de la Constitució que fa referència als drets i llibertats dels estrangers a Espanya ha demostrat que és més una eina de persecució i rebuig de l'immigrant que no pas una eina política per regular racionalment els fluxos migratoris i un marc legislatiu que faciliti la integració efectiva dels nousvinguts.

El drama de les pàteres, les dificultats per renovar els permisos de residència, la manca de garanties dels immigrants detinguts, les traves al reagrupament familiar o els impediments a la regularització dels fills són un clar exemple de què la llei no només ha resolt els problemes que planteja la immigració massiva sinó que n'ha creat de nous. Un d'aquests problemes és l'arbitrarietat i el burocratisme que han de patir els ciutadans estrangers en la tramitació de visats i permisos, creant una enorme inseguretat jurídica que fa augmentar constantment el nombre d'estrangers residents il·legalment. I tot això és fruit d'una llei poc clara, un reglament molt restrictiu i una aplicació que prima la persecució policíaca.

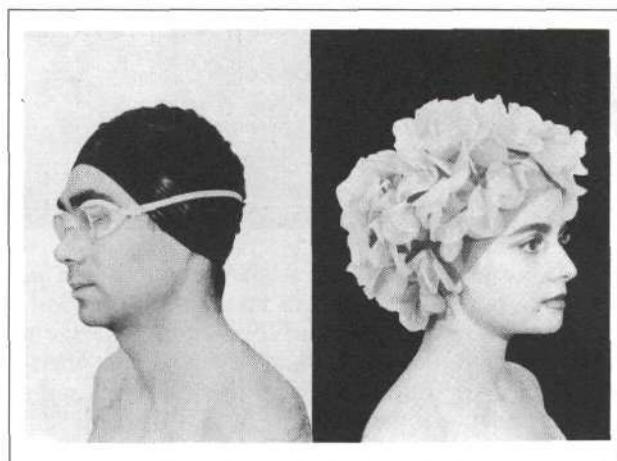
La il·legalitat, el fet d'haver de viure en clandestinitat, comporta un empitjorament de les condicions de vida, la impossibilitat d'accedir als drets socials més elementals, el treball en l'economia submergida i, segurament la conseqüència més perillosa, el rebuig per part d'una població autòctona que identifica immigració amb il·legalitat amb delinqüència, amb marginalitat i per tant amb amenaça per la convivència.

El Parlament de Catalunya va manifestar, en el seu moment, el desacord amb la llei d'estrangeria i la necessitat d'una nova política d'immigració que realment garanteixi els drets i llibertats dels immigrants a Espanya. Però, fins ara, CIU no ha recolzat ni ha proposat cap modificació de la llei, ni sembla que tingui una política seriosa d'integració social de la immigració a Catalunya, malgrat les competències que disposa la Generalitat, que són moltes i afecten

directament a les condicions de vida dels treballadors i treballadores immigrants, en temes com l'ensenyament, la salut, el treball, la vivenda o la policia autonòmica. Iniciativa per Catalunya ha presentat darrerament un seguit de proposicions no de llei al Parlament en les que insta a la Generalitat a actuar, a prendre part en aquelles matèries que li són pròpies, i que des del foment d'una educació intercultural i no etnocèntrica, l'accés a la vivenda, l'assistència als immigrants agredits o la promoció de la participació dels treballadors estrangers en els sindicats, entre d'altres.

A hores d'ara existeix el risc que -com passa a França o com ja està començant a succeir aquí- aquesta immensa minoria de nous catalans sigui el sector més empobrit, que els antics barris suburbials ara passin a ser els barris «dels estrangers», que hi hagi, en definitiva, una «etnització» de la marginació, i que a més sigui un sector social culturalment exclòs. Això ens porta a la fractura social entre grups culturals diversos, a fer més difícil la integració i la convivència en igualtat d'oportunitats. Recordem que a Catalunya es va evitar una situació semblant amb la immigració vinguda d'altres indrets de l'Estat.

Finalment, malgrat l'evident contingut socioeconòmic de la xenofòbia (contra els jugadors de la NBA no hi ha racisme) no podem negar que hi ha un rerafons cultural, una creixent manca de tolerància per acceptar maneres de pensar i de viure diferents. Aquesta incapacitat es produeix, en gran part, per la manca de valors comunitaris, d'objectius col·lectius de construcció del país que evitin la «guetificació» cultural i fomentin l'arrelament i el respecte per la cultura d'aquests nous catalans. Per això és més necessari que mai establir un nou consens democràtic -com el que es va establir entorn la immigració dels anys seixanta-setanta-, basat en la idea d'una societat on hi hagi realment igualtat per viure i diversitat per conviure.

La moreneta i l'eternitat

Manuel de Seabra

novel·lista i traductor

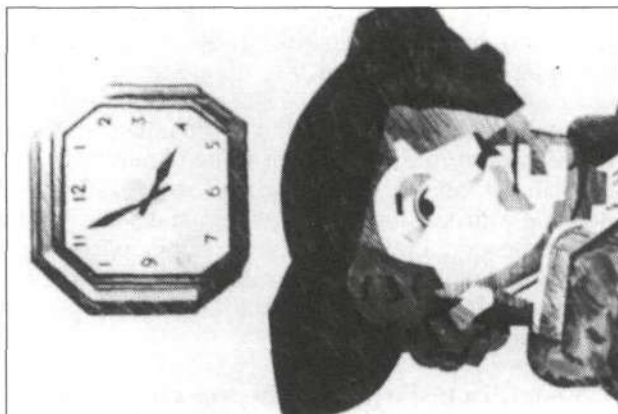
Nofa gaires dies davant la notícia de la restauració de la imatge de la Moreneta i dels recels que van sorgir que amb la restauració la imatge pogués quedar blanca, algú va cuitar a desmentir-ho i a assegurar que això no passaria. Això em va fer pensar que tot indica que la Moreneta és realment negra, més antiga que Catalunya, potser més vella que el mateix cristianisme. Suposo que originàriament devia ser la Gran Mare, la deessa dels pobles mediterranis, potser la Circe d'Homer, parent de les nombroses verges morenes dels Abbruzzi, de la kâlî de Saintes-Maries-de-la-Mer, que els pobles romanís van fer seva, probablement un culte matriarcal preindoeuropeu, qu el cristianisme, incapaç de destruir, va absorbir, com va passar en tantes coses a tot arreu, com les verges índies de l'Indostan, la Verge d'Alcatitlán de Mèxic i Nostra Senyora de Guadalupe, per no parlar de Nostra Senyora de Xina, que té els ulls esbiaixats com els habitants del País del Mig i es confon amb les velles divinitats nàn.

Això m'ha semblat prou obvi perquè em digués amb ingenuïtat: això vol dir, doncs, simplement, que els primitius habitants de Catalunya no solament no eren catalans com que eren negres? I tanmateix, l'únic rastre que en queda avui és una verge negra, que, a més a més, és el símbol nacional de Catalunya.

Això em va portar a una altra racionalització: l'eternitat! No som encara lluny dels temps que anaves a la garjola si gosaves dubtar que Espanya fos eterna. Tanmateix, el que es dibuixa per al futur serà potser l'esperança que Europa sigui eterna, tot i que, fins i tot Europa algun dia es fondrà qui sap si amb Àsia, si amb Àfrica... No hi ha eternitats.

És clar que és acceptable que els pobles intentin preservar les seves maneres de viure, però no fins al punt de rebutjar tot canvi. Els països s'han de transformar, s'han de mestissar, els idiomes han d'evolucionar. I no sabem mai les conseqüències d'aquests canvis, ni si ens agradaran o no. Si no estariem tots avui parlant llatí, o potser fins i tot tartessi o algun vell dialecte khoïn del centre d'Àfrica.

Actualment, en alguns països, es torna a parlar de neteja ètnica, un concepte tan immoral com impossible. Perquè la realitat és que tots, per sort, som mestissos. Felïçment en altres punts d'Europa, en el nou país-Europa que s'està bastint, la paraula «estranger»

tendeix a desaparèixer. Les fronteres se'n van, però fins i tot la nova nacionalitat de l'home «europeu» s'eixamplarà ella mateixa cap a un nou concepte simplement d'«home», sense altres qualificatius.

Comprenc però que els canvis ideològics són tan grans i en el nostre temps tan ràpids que a vegades és una mica difícil per a molta gent anar-los païnt d'una manera coherent. Per exemple, el concepte que un país és dels seus nadius està canviant acceleradament. Un país és realment de qui hi viu, de qui el fa, sigui nadiu o no. Per això els anomenats estrangers de països comunitaris ja podran votar i ser elegits en algunes eleccions. El dia vindrà que un francès o un alemany podrà ser ministre del govern espanyol o conseller de la generalitat de Catalunya, tal com ho pot ser un andalús, un català o un gallec. I, naturalment, un català o un basc podrà ser ministre a qualsevol altre país europeu. La gran pàtria europea ens unirà més i ens farà més nosaltres mateixos.

Però quedarà la Moreneta, la deessa negra de Catalunya? -ens podrem preguntar. Per què no? Si ha estat present des que vam -nosaltres o qui ens ha precedit- massacrar fins a l'extinció els qui primer la van venerar, és sobretot (per a mi) un homenatge als pobles humils, negres, que la van projectar cap a la nostra eternitat tan poc eterna. I una lliçó al nostre orgull, que ens diu que demà podrem no ser aquí, ser reemplaçats per altres, nous catalans, qui sap si parlant un altre idioma, del tot diferent o barrejat amb arrels tibetanes o asteques! No hi ha eternitat excepte per a la humanitat, que sempre es refà i sempre continua encara que diferent. Si el forat d'ozó ho permet, naturalment!

L'empresa periodística en la darrera dècada Reconversió tecnològica i disseny neo-televisiu

Anna Amorós

professora de la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB

En un món on els àudio-visuals són el punt de referència, la premsa ha patit una doble reconversió: la tecnològica, per una part, i la de continguts, per un altra. Aquest fenomen no és aliè a altres «síntomes de modernitat» que han definit la dinàmica empresarial a la darrera dècada, com l'auge tecnològic i la informatització de les redaccions, el disseny neo-televisiu dels diaris, l'entrada de capital transestatat en empreses editores de premsa especialitzada, la substitució de la propietat familiar per una estructura empresarial multimèdia, la polarització de la premsa diària, etc.

1. La nostra història passada pesa en el mitjans

Aquesta mutació de l'estructura empresarial periodística s'ha donat en un marc polític-social bastant bellugadís. El desgast i pèrdua d'hegemonia política de la Unió de Centro Democrático (UCD), la desaparició d'escena d'Adolfo Suárez, la frustració de moltes expectatives creades a partir de 1977, la consolidació de la democràcia després del fracassat cop d'Estat del 23-F, propiciaren un triomf aclaparador per part del PSOE (Eleccions Generals, octubre de 1982). La còmoda majoria absoluta assolida li va permetre desenvolupar una política coherent (independentment de l'anàlisi que ens mereixi els seus continguts) i abordar i solucionar una sèrie d'«assignatures pendents» de la realitat espanyola. Amb la promesa del «canvi» i sota el missatge de la «modernitat» s'ha impulsat una decidida política de re-estructuració econòmica, el manteniment/integració a l'OTAN (Referèndum 1986) i la incorporació a la CEE (1986). No cal menysprear algunes iniciatives concretes, que serviran per acomboiar aquest procés, de gran impacte psicològic i econòmic (encara que aquest segon d'incidència més local), com l'Exposició Universal de Sevilla i els Jocs Olímpics de Barcelona. La dècada dels vuitanta també ha estat la de la configuració i consolidació de l'Estat de les Autonomies.

Des del punt de vista econòmic, un dels fenòmens que cal tenir presents en aquesta «dècada PSOE» ha estat la confrontació creixent amb els sindicats, especialment CC.OO. i U.G.T., per la política socio-econòmica duta a terme.

Dintre d'aquest context, en el camp dels mitjans de comunicació el fenomen més significatiu ha estat la

fallida del monopoli estatal de Televisió Espanyola. La televisió ha patit al llarg d'aquesta dècada canvis significatius que, a grans trets, podrien sintetitzar-se en l'aprovació de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió (1980), l'aprovació de les lleis del Tercer canal de Televisió autonòmica (1983), d'Ordenació de les Telecomunicacions (1987) i de la Televisió privada (1988). A finals de 1992 encara està pendent de discussió l'avantprojecte de la Televisió per cable i l'aprovació del marc de funcionament de la Televisió local.

En el camp de la radiodifusió s'ha ampliat considerablement l'oferta i l'audiència. En pocs anys s'ha incrementat l'oferta d'emissores d'ona mitjana i de freqüència modulada. A Catalunya, s'ha reconegut la capacitat de la Generalitat per assignar les concessions d'emissió en FM, sota les directrius tècniques fixades per l'Administració central.

En el camp dels mitjans escrits, els anys vuitanta han comportat la liquidació dels preceptes de la Llei de Premsa i Impremta de 1966. La premsa diària -malgrat l'ampliació del nombre de periòdics- té gairebé la mateixa difusió que quinze anys abans i està fortament polaritzada. En el sector de la premsa diària concorren una sèrie de factors que són el punt de referència per a l'anàlisi del que s'ha anomenat «la nova identitat de la premsa espanyola dels vuitanta» (1).

La consolidació de la democràcia va generar noves necessitats informatives que influeixen tant en la creació de nous mitjans com en la reformulació de continguts dels ja existents. L'entrada de capital forani, transestatat, en les empreses editores de premsa especialitzada ha estat la tendència habitual, sobretot els darrers anys (2). Però, també, els vuitanta es caracteritzaren per la substitució de la propietat familiar per una estructura empresarial multimèdia.

Durant la dècada passada, la progressiva polarització de la premsa diària espanyola (3) va provocar la concentració d'uns pocs diaris de gran difusió i una multitud de diaris de petites vendes. A l'Estat espanyol s'han donat dos models de concentració en premsa. Tenim el cas de grans diaris (estatals i nacionals o regionals) que intenten ampliar la seva difusió i recorren a les edicions locals. Exemples concrets han estat EL País (Catalunya, País Valencià, Andalusia), La Vanguardia (Balears), Diario 16

(Andalusia), ABC (Catalunya), etc... Amb aquesta estratègia, anomenada també «zonificació del mitjà», s'ha pretès ampliar la zona de base i aconseguir un nou mercat de lectors i anunciants. El nou producte és un mitjà amb continguts informatius i publicitaris locals, però dintre d'una oferta més global i que competeix amb la premsa de la zona.

L'altra estratègia empresarial de concentració és produeix quan grups editorials d'abast no-estatal, busquen l'expansió mitjançant la compra de diaris locals i/o nacionals. El grup més destacat és Prensa Ibérica que aprofita la subhasta dels diaris de MCSE (Medios de Comunicación Social del Estado) per comprar, entre altres, dos diaris molt rentables, Levante (País Valencià) i Información (Alacant).

2. La qüestió tecnològica vinculada al rendiment financer

L'auge tecnològic, l'aplicació de les noves tecnologies i la posterior informatització de les redaccions ha transformat tot el procés de producció de la premsa. L'aplicació de les noves tecnologies (NNTT) als nous diaris post-democràtics ha servit per a estructurar la producció a partir de les avantatges de reducció de despeses fixes, despeses de personal i de producció.

Els efectes socials de la reconversió tecnològica en la premsa diària no s'han fet esperar. L'impacte ha afectat directament al món laboral (reducció de plantilla, departamentalització organitzativa i funcional, reciclatge professional, problemes d'atur, control del treball, etc.), a l'estructura empresarial (tendència a la concentració, noves formes de finançament, etc.) i al propi llenguatge periodístic (necessitat d'introduir color i nous dissenys més espectaculars, més visuals que informatius, etc.).

Ara fa exactament deu anys que el diari EL País realitzava la seva reconversió tecnològica. Per aleshores Francisco Pérez Escudero, director tècnic de l'esmentat diari, afirmava que «malgrat les alternatives que brindaven les NNTT, el diari tradicional amb suport de paper no desapareixerà per la senzilla raó que es pot dur i llegir en qualsevol lloc com un llibre d'actualitat» (4). Entre aquest any i 1987, gran part de les empreses periodístiques espanyoles introduïren les NNTT en les seves redaccions, que aleshores consistia únicament en substituir les màquines d'escriure per videoterminals. Però no sols això. Altres diaris, com per exemple El Periódico de Catalunya anaven més enllà. El 1985 quedava informatitzada la secció de disseny i el muntatge de pàgines i dos anys després, van introduir la filmació de pàgines amb fotos amb blanc i negre.

Amb la incorporació dels PCs a les redaccions s'eliminaren certes «interferències tècniques» en el procés d'elaboració de les notícies. És obvi, a aquestes alçades, les avantatges de l'ordinador en l'edició: input directe, els temes poden romandre oberts més temps facilitant la tasca de treball, les fonts externes com les agències poden entrar directament, etc...

Avui, amb la incorporació de les NNTT a les redaccions, les fonts subministren informació al periodista per via telemàtica. Ja han quedat en l'oblit i formen part de la memòria històrica els «free-lance» de la transició democràtica, aquells que transvalsaren el llenguatge dels mitjans. Amb la creació de les plantilles orgàniques es promou cada cop més la figura del periodista-buròcrata. Estem assistint a una creixent dependència del món de la informació i dels periodistes a les fonts -internes i externes- de les empreses de comunicació, i amb això poden donar-se fenòmens de desinformació. Més del 80% de la informació que circula és generada pels centres dependents dels poders polítics, socials i econòmics.

Altres fenomen concomitant és la tendència a donar informació per part dels mitjans de productes públics que són consumits fàcilment. Amb això es manifesta, per tant, cert grau de perillositat ja que es pot contribuir al desconexament de fenòmens reals. En aquesta situació es poden donar fenòmens de no-informació.

3. El nou disseny dels diaris

Des dels anys 70, el mitjà televisió ha desenvolupat i ha imposat uns codis visuals i òptics, al voltant dels quals s'ha estructurat el nou llenguatge periodístic del vuitanta. Seguint en la línia de Margarita Ledo diríem que la premsa ha substituït el seu propi llenguatge pels «tics» dels àudio-visuals. Els nous productes periodístics són creats per a ser mostrats i ser vistos, però, no per a ser llegits. Tot forma part d'aquesta nova estratègia neo-televisiva. La premsa recorre a la utilització dels colors, a la superabundància d'imatges fotogràfiques i a la saturació dels «snapshots» no com a element comunicatiu, sinó més aviat com a reclam d'un públic que consumeix continuament imatges. Un públic acostumat a les fórmules del magazine i que es troba identificat en aquest nou tipus de premsa.

La fórmula del diari nord-americà USA Today forma part d'aquesta estratègia neo-televisiva (5). Va ser la primera experiència en la reconversió conceptual i de disseny de la comunicació impresa. Es va elegir una forma visual híbrida que combina un tamany de diari tradicional amb la dinàmica de la televisió. Una de les raons que explica l'èxit d'aquest diari és que sembla un diari de barri, perquè l'USA Today «parla» amb el lector, un lector mancat de temps. El

seguidisme del seu model ha arribat fins a Catalunya. Diaris tan prestigiosos com La Vanguardia (Grup Godó), La Gaceta de los Negocios y El Periódico de Catalunya (Grup Zeta) han copiat moltes de les seves fórmules. L'abús - fins la saturació - de l'infografisme, de targetes de colors, de semàfors econòmics, d'enquestes ràpides a personatges famosos i anònims, del grafisme dels mapes meteorològics, és a dir, d'elements gràfics que tendeixen a popularitzar uns diaris que fins avui tenien un estil de «diari seriós».

Altres exemples d'aquesta estratègia neo-televisiu la tenim en els dominicals. Suplements a color que actuen com a suport publicitari de tot el diari, proporcionant grans beneficis a l'empresa per l'excel·lent qualitat de l'anunci (paper setinat, impressió offset, etc.). Aquestes publicacions creen hàbits en la compra del diari, ja que pel mateix preu de venda el

lector disposa d'una publicació més. Cal destacar que les portades dels dominicals sempre fan referència a personatges públics, els «stars systems» del moment, els «olímpics» (la cantant Madonna, la model Inés Sastre, l'actor Antonio Banderas, el polític Xabier Arzalluz, el pintor Miquel Barceló, la periodista Mercedes Milà, etc...). Com a productes periodístics formen part d'aquesta maniobra d'augmentar la difusió, encara que sigui els caps de setmana; d'atraure nous mercats, lectors i anunciant; i d'arribar a tot el nucli familiar.

Per a concloure farem referència a una citació de Margarita Ledo on deia «amb els dominicals, la premsa aconsegueix, sobre paper, fer un producte de repertori equiparable als serials i amb tots els trucs de la privacitat costumbrista de l'univers televisiu» (6).

NOTES

(1) Quan s'utilitza l'expressió «la nova identitat de la premsa espanyola dels vuitanta» és per a referir-se (tal com assenyala la professora Margarita Ledo) no només a les diferències culturals, polítiques i tecnològiques existents a la premsa actual respecte a la del període franquista i post-franquista, sinó també a la constatació de si es manifesten aquells elements específics del seu llenguatge -elements comunicacionals- que la defineixen davant dels altres mitjans i en relació al seu context de recepció (LEDO, Margarita. Curs de Doctorat. Noves tecnologies. Comunicació àudio-visual. Material de consulta de l'assignatura «El diari Post-televisiu», Universitat Autònoma de Barcelona, curs 1988-89).

Sobre aquest aspecte de la premsa dels vuitanta es pot consultar l'informe publicat per FUNDESCO *La nueva identidad de la prensa. Transformación tecnológica y futuro* de Bernardo DIAZ NOSTY et al., Madrid, 1988.

(2) Sobre aquest tema podeu consultar a:

AMOROS, Anna. «El control de grans grups multimèdia a l'Estat espanyol» in *Nous Horitzons*, núm. 126, juliol, 1992, pp. 22-33.

Equipo ANSUR «La privatización de la industria audiovisual» in *Voces y Culturas*, núm. 1, enero/junio, 1990, pp. 5-78.

JONES, Daniel E. «El papel de Bertelsmann en el mercado comunicativo español» in *Análisis. Cuadernos de Comunicación i Cultura*, núm. 14, Bellaterra, 1992.

(3) Segons Enrique BUSTAMANTE en «Prensa: la concentración a mitad de camino», *Las industrias culturales en España. Grupos multimedia y transnacionales*. Akal/Comunicación, Ma-

drid, 1988, pp. 21-75: «Más que concentración en prensa escrita en España ha habido polarización». El 1975, sis grups privats controlaven 14 diaris. El 1980, també sis grups controlaven en aquest cas 16 diaris i set anys després onze grups controlaven 31 diaris. Tal i com assenyala Bustamante la subhasta dels diaris de MCSE (l'antiga premsa del Movimiento) passa a mans de grups privats en tan sols dos anys (1984-1986). Aquesta operació significà una modificació de l'estructura de la premsa diària espanyola i un salt qualitatiu i brusc en la concentració.

(4) YAGUE, Antonio M. «Entrevista a Francisco Pérez Escudero» in revista FUNDESCO.

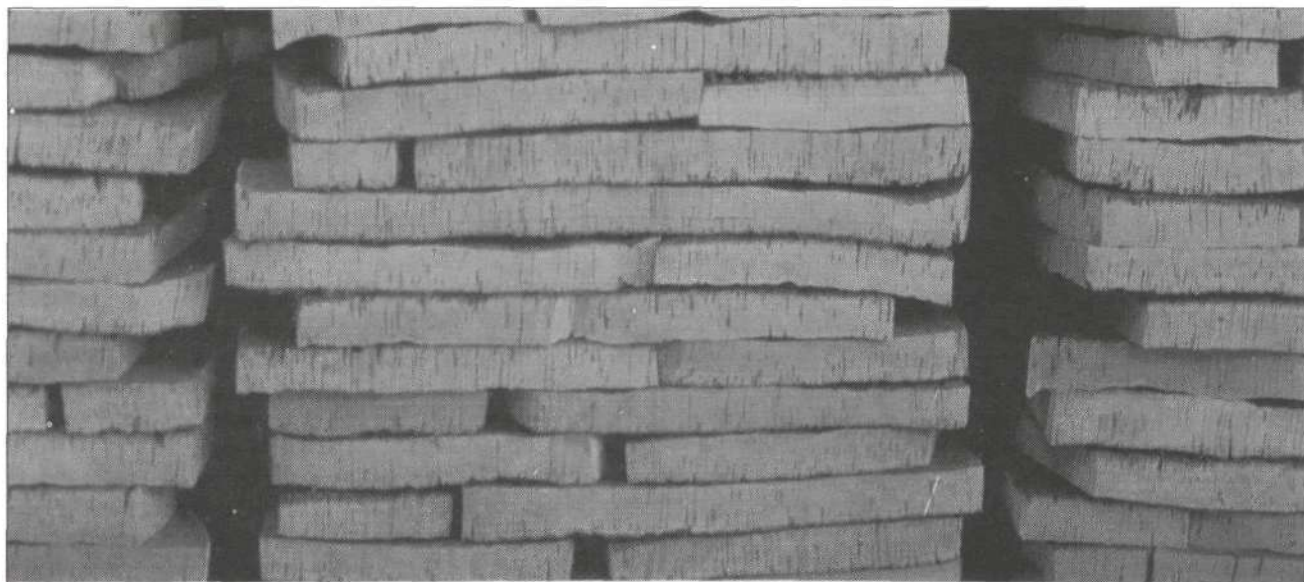
(5) L'empresa Gannett fundà el 1982 i amb pretensions de difusió nacional el diari USA Today, que només surt cinc dies per setmana (sense edició dissabtes i diumenges). Agosaradament s'autocalifica com «the nation's newspaper». El seu radi de distribució actualment s'estén sobre el 65% de les regions més poblades dels EE.UU amb una edició diària de gairebé 1,5 milions. El periòdic està ben estructurat. Es divideix en quatre parts principals: a la portada no sols apareix la notícia més important del dia, sinó també una sinopsi d'altres temes que són tractats en pàgines interiors. En la part econòmica, anomenada «Money» venen les notícies financeres. La tercera part està dedicada a l'esport i l'última, anomenada «Life», porta notícies de cinema, teatre, art i televisió. Per tot arreu troben petites notícies, estadístiques i gràfics, els famosos «snapshots» a tot color, que tenen les mateixes dimensions que la pantalla d'un televisor. És evident que l'USA Today ha trobat una forma d'expressió visual/verbal en consonància amb un públic molt acostumat a la cultura de la imatge.

(6) LEDO, Margarita. Material del Curs de Doctorat. Op. cit.

20 anys d'art de compromís a Catalunya

Antoni Mercader

teòric de l'art i director de Videografia

L'art va obtenir el seu reconeixement i autonomia durant la modernitat com a activitat més enllà de la màgia i la religió. Fins ben entrat el segle XVIII no va començar a tenir l'acceptació sense reserves del seu caràcter diferenciat, just quan es va covar l'actual teoria de l'art que dona un sentit i una coherència interna a l'obra per sobre dels elements plàstics i estableix la funció estètica més o menys com l'entenem ara. No es tracta d'una noció rígida i podem parlar de moltes funcions estètiques que s'han anat desenvolupant al llarg dels últims temps i que han acomplert una tasca de comunicació epistemològica. Una d'aquestes funcions estètiques comunicatives és la funció social de l'art o aquella que preconitza la implicació social i/o política.

La funció estètica social té molt a veure amb l'anomenat art conceptual català i amb tot el que el va envoltar als anys setanta. i per això, ens preocupa certament quan es fan valoracions -que voldria qualificar de poc curoses- d'aquell tipus d'art o model artístic que es va produir a casa nostra facilitant una assimilació com si fos o hagués estat un estil, un corrent, una etiqueta. Crec que fou un fenomen d'actitud i alguna cosa més que un mer conjunt de característiques en fer i presentar l'obra. Tot i que també van aparèixer unes certes maneres amb què es pretenia un mínim de notorietat estilística, encara que el seu fort era, però, la incidència en el medi artístic-cultural.

El conceptual històric es va caracteritzar pel disseny d'esdevenir símbol, representació, model... Volia ser essència, no tendència artística tot i que es va correspondre amb un dels últims períodes de l'època de les avantguardes. El conceptual no es féu: era. Assentir que tal o qual artista *féu* conceptual, ens sembla arriscat i trobem més propi dir: *aquesta peça és conceptual, aquesta obra respon a plantejaments conceptuals*, o parlar d'actitud conceptual i de comportament conceptual. La disposició d'ànim manifestada per la colla d'artistes, individuals i col·lectius, dels quals acabem de veure una part de la seva obra al Centre d'Art Santa Mònica, amb la voluntat, intenció, coratge i esperit de qüestionar què era l'obra d'art, d'examinar teòricament el concepte d'art, va constituir un episodi de l'art català contemporani. Episodi que va anar molt lligat (contextualitzat) -en una part d'ells- amb la funció estètica social que abans ham assenyalat. Hi havia, eminentment, una presa de posició, una posa adoptada per obtenir i fer la impressió desitjada d'*intervenir* -a la vegada- amb l'art i amb la situació socio-política i econòmica de les darreries del franquisme. Una forma original, al nostre país almenys, d'escometre dos fronts a la vegada: el de la concepció de l'art i el de la seva funció. L'obra compromesa més pròxima en el temps podria ser la de Josep Renau (1907-1982), obra paradigmàtica en molts aspectes, sobretot pel que fa al compromís, però en què no es fa explícita aquesta dualitat fruit de l'autoreflexió sobre

l'extensió del concepte de l'art, de l'aparició d'una nova sensibilitat i la reflexió sobre la pròpia pràctica artística, etc. que alguns dels protagonistes del *conceptual* assimilaren a la consideració de l'art com a força productiva social.

En considerar Catalunya una terra de pas, assimilació i cultiu de tota mena de manifestacions culturals i artístiques, hi havia un buit en el nostre intern que calia omplir donada la falta fins al moment de posicionaments adreçats a capgirar l'estament de l'art; Dada i altres moviments contestataris havien tingut molt poca correspondència aquí. La revolada que va suposar unes generacions després de la guerra -el *primer conceptual* va ser molt punyent, fins al punt que artistes, estudiosos i tècnics, prou ben informats -i sens dubte compromesos- van posar en dubte la seva necessitat i van oposar-s'hi obertament. Tota mena de retrets i impropis i, fins i tot, desqualificacions van fer la seva aparició en llargues, sucoses i al·lisonadores polèmiques. El desencaixament es produïa just en els límits de la zona intersticial de confluència dels compromisos, en el punt exacte on s'havien de trobar -i interaccionar- les dues fórmules i originar l'expansió del concepte de praxis artística. Aquests professionals prenen a compte seu el compromís derivat de la funció social de l'art i apostaven per tot el que podia portar a la conquesta de les llibertats fonamentals a les hores limitades, però no volien ni sentir parlar, i encara menys acceptar, la conveniència d'aquell que proposava la dessacralització de l'obra d'art, la contestació del valor de canvi, la interdisciplinarietat... Ara, crec que està succeint més o menys un fenomen semblant amb les versions *neo* quan l'avantguarda ja no hi és i les coses han canviat molt. Certament es parla d'un *neconceptual* i cal que ens preguntem per la seva entitat i compromís. Es tracta d'un nou estil actual?; és un corrent artístic derivat del fenomen de la moda?; és un moviment que respon a un disseny de producció adreçat al consum de l'avui plàstic?... És molt clar que estem davant d'un cert i molt especial flux de retorn després de més d'una dècada de dedicació quasi exclusiva del mercat i la crítica influent a la potenciació de les pràctiques pictòriques amb desconsideració de totes les altres. Això no ho fa fàcil i el pes dels sofisticats mecanismes de producció artística actuals impedeixen de trobar una mínima intencionalitat respecte al mateix sistema de sustentació i valoració de moltes de les obres del *neo*. Com als setanta, aquest nou moviment o manifestació vol l'expansió i transformació de l'art? Ens costa de veure que les recents manifestacions artístiques catalogades/etiquetades com a *conceptuals* assumeixin la doble implicació, el *doble compromís*.

Una cosa és que apareguin propostes a la *conceptual*, l'altra és l'assumpció d'un compromís social

mitjançant obra implicada amb la realitat actual de caràcter crític i reflexiu respecte de comprendre i transformar el món, i una tercera -molt diferent- és prendre el risc i la voluntat de canvi de les estructures i concepció de la institució art. La distinció entre les dues fórmules es produeix en el segon i el tercer estadi. Entremig hi queda la continuïtat de les pràctiques d'aquells pioners conceptuals que fins avui han viatjat sols, deixats de la mà dels petits déus del sistema dels vuitanta. Mantenint viu el compromís, contrastant la seva subjectivitat a les dependències del context; una bona part -alentats per l'esperit pluridisciplinari- van optar pel multimèdia i, ara, són protagonistes de l'eclosió provocada en l'art actual per les noves tecnologies de la comunicació. En una frase de maduresa han estat reconeguts a l'exterior i han *desfilat* per la rambla dels centres culturals (Virreina, Hospital, Santa Mònica...) a compte de l'alè individual dels comissaris que amb risc -a vegades- del propi prestigi personal han fet possible mostrar els treballs més representatius de tota la generació.

Si es donen plantejaments de compromís, si s'enceten discursos interconnectats amb diàleg i recerca dels llenguatges, pel que fa a la ciència i tecnologia actuals, si hi ha propostes de transversalitat és en àmbits molt allunyats del sistema que va fer possible la pintura dels vuitanta. No hi ha color, les expansions les veiem per una altra banda, amb un altre tarannà.

El doble compromís de l'art d'actitud dels setanta va ser un instant necessari (en tant que no s'havia produït cap debat de l'avantguarda) i clarificador de l'ampli ventall de representacions que és la història de l'art català, amb totes les limitacions i mancances sobradament conegudes. Creiem que va ser un moment vitamínic i enzimic per a l'art català que ha catalitzat oferint una llavor suficientment contrastada, com acabem de veure, i enyorem el seu deix intrèpid i terapèutic cada vegada que evoquem la nostra desprogramada i quasi inexistent recerca artística i, ai las!, quan sentim dir que no importa on, ni per quins motius, s'ha despenjat una exposició de fotografia, s'han retirat unes peces, no es passen uns vídeos...

Problemes d'administració, o xoc d'interessos?

Enric Oltra Querol

economista a l'ajuntament de Barcelona

Molt sovint les Administracions Públiques, juntament amb altres institucions públiques o privades i grups de pressió privats tensionen l'ambient de la ciutat a propòsit dels grans equipaments de serveis.

Per a la majoria resulta profundament incompreensible les agries discussions. Pedrosa o Prat, una pista més o menys a l'aeroport, desviament del Llobregat o no, que «s'instal·la en la premsa entre els diversos «afectats» per aquestes qüestions.

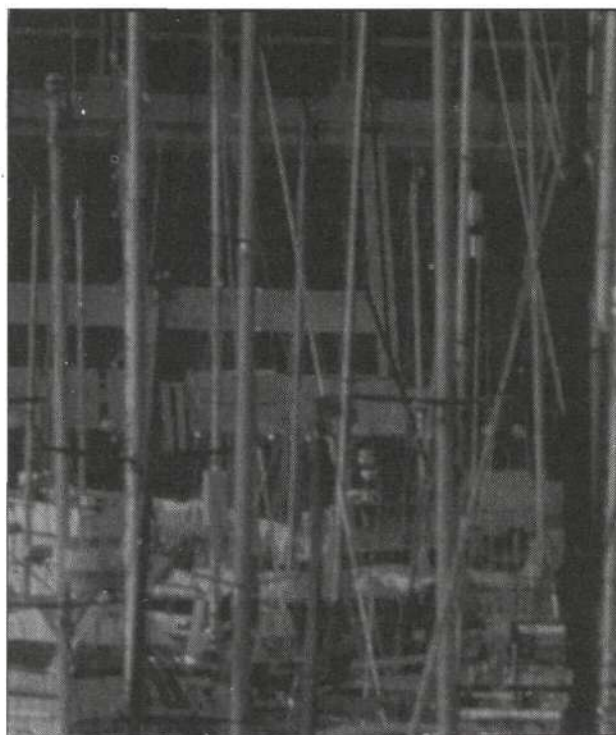
Sembla perfectament possible establir les diverses opcions, calcular costos i beneficis, analitzar les compensacions necessàries i establir un marc raonable per a la discussió. En canvi no és així. Perplexitat!

Al meu parer, el relativament llarg període democràtic, ha consolidat una visió dels problemes urbans, sobretot els econòmics, com problemes d'administració. Problemes d'administració que es presenten com a principalment tècnics i en tot cas «polítics». Això resulta molt parcial i oculta l'enorme pes dels interessos econòmics que genera la dinàmica urbana.

No cal estendre's en referències històriques que a Barcelona han posat de manifest aquest fet, només recordar que sempre que la ciutat s'ha transformat s'ha produït el xoc entre el projecte transformador i els interessos econòmics o bé simplement aquests han encapçalat la transformació. Les referències literàries són extenses, «la ciudad de los prodigios», «la febre de l'or», etc., però tenen l'únic defecte que apareixen amb anys de retard sobre els fets en els que es basen, la qual cosa els inhabilita com instruments d'informació.

Els casos citats, Fira, aeroport i port són només exemples concrets. El mecanisme funciona sempre a petita escala en petits projectes i a gran escala en macroprojectes.

Com avui funciona sempre la presentació de les tensions que això produeix com a debats administratius-polítics. Penso que seria molt necessari presentar a l'opinió pública els aspectes vinculats als interessos econòmics, propietat del sòl, plus-vàlues generades, requalificacions, control oligopolístic sobre certs sectors a la ciutat, etc.... Polítics, periodistes i moviments cívics farien un gran favor a la ciutat

recuperant, diguem, una certa bel.ligerància que mostri tots els aspectes de la transformació urbana.

No és aquesta una voluntat de tensionar la vida ciutadana, sinó l'exigència d'una transparència democràtica en la vida de la ciutat. La ciutat amb els jocs, i després amb el capital de la seva presència mundial té moltes oportunitats per desenvolupar-se econòmicament, social i culturalment. Altres vegades no ha estat possible la capitalització privada o bé a causa del fré que han posat sectors econòmics de pes a la ciutat.

Ara podria passar quelcom de semblant, amb les matitzacions que imposa una situació política democràtica consolidada i un govern d'esquerra a la ciutat. Però tot i això, proves n'hi ha per exemple en el sector hotel·ler, les tentacions de diversos «interessos privats» per imposar (o modificar) objectius són molt forts. Insistint doncs en l'opinió inicial, fora bo que tots els interessos apareguessin en els titulars de premsa, al costat per exemple dels «debats» dels polítics. La credibilitat democràtica ho agrairia i les veritables dimensions dels problemes, les persones i les institucions quedarien més clares.

Una modesta proposició

Ramon Espasa

diputat al Congrés

Provat que tant els qui postulen el si a «Europa» com els qui preconitzen l'abstenció són europeistes esforçats, resulta oportu, recordant Jonathan Swift, aportar algunes modestes proposicions per a vigoritzar el si entre els europeistes convençuts.

1. Després del trieni 89-91 el món és abrumadorament un conjunt d'agregats econòmics (Japó, USA, CE). En aquesta economia mundialitzada i interdependent actuen, junt a aquests tres líders econòmics mundials, altres agents econòmics amb capacitat transnacional com les multinacionals, la droga i el crim organitzat. Qualsevol espai econòmic (Estat o Àrea Econòmica) sense regulació social i política implica més desregulació i, doncs, més desigualtat, més desequilibris. Fins i tot, si existeix regulació als Estats pertanyents a una àrea econòmica o de lliure canvi determinada, l'absència de regulació global perjudica i enfronta (dumping social) als treballadors de tot tipus que continuen sent la majoria.

2. Les solucions a nivell d'Estat a la cohesió social i econòmica ja no són capaces de corregir les disfuncions econòmiques, que la mundialització i les àrees d'agregació econòmica imposen avui. Només el govern polític d'aquests nous agregats econòmics (cas de la CE) podrà introduir cohesió social, subordinació del creixement a criteris d'equitat distributiva i racionalitat humana.

3. Dels tres líders econòmics mundials la CE és qui té avui la més gran densitat per m² de teixit social i laboral organitzat (Sindicats, Associacionisme) d'ideari polític operatiu (els tradicionals i nous partit de l'esquerra, i de la dreta), de valuos sediment d'ideals i propostes per a conjugar socialisme i democràcia. Cal coordinar i vertebrar aquest immens espai plural, social, sindical, polític i de progrés allà on totes les precondicions ja s'estan donant, és a dir, a la CE per a transformar-la en una Unió Europea.

4. En el cas de la CE es tracta de convertir al gegant econòmic -i gran absent polític de l'escena internacional- en líder d'una nova multipolaritat econòmica, però també política. Poques, però significatives xifres ens poden estalviar moltes argumentacions:

USA	248 M. hab. / 29136 Bill. ECU Exportacions anuals / 5010 Bill. ECU de PIB / 20\$ Renda per càpita
JAPÓ	123 M. hab. / 22859 Bill. ECU Exportacions anuals / 4489 Bill. ECU de PIB / 22\$ Renda per càpita
CE	358 M. hab. / 96075 Bill. ECU Exportacions anuals / 2712 Bill. ECU de PIB / 18\$ Renda per càpita

5. El Tractat de la Unió Europea introdueix, malgrat totes les seves insuficiències, unes dosis d'equitat, regulació econòmica, cohesió social res menyspreables, en front al neoliberalisme imperant fins ara en les altres dues àrees econòmiques Japó i USA.

El rebuig implica restar en el nivell actual de Comunitat Econòmica, més Espai Econòmic Europeu en el 93 sense cap contrapartida. Acaba reforçant el que diu combatre, això és: el mer espai econòmic sense regulació social ni política. Sospesats els pros i els

contres, s'hauria d'arribar a la conclusió d'un sí, adobat amb tota la càrrega crítica necessària per a subratllar les greus insuficiències federals, democràtiques, econòmiques, socials que encara presenta el Tractat.

6. Les motivacions del no o de l'abstenció tenen bàsicament dues components. Una, populista i de dretes. Aquesta és insolidària, xovinista, temerosa de la pèrdua de sobeïria «nacional», amb por d'obrir-se a nous horitzons de debat, contrària a qualsevol proposta o vel·leïtat federal, confederal o federalitzant. Una altra d'esquerres. Des d'aquesta perspectiva es reclama, com a insuficiències rellevants, més democràcia, més federalisme, més cohesió econòmica, més gran solidaritat social, diferent disseny de la Unió Monetària, supervisió pel Consell Europeu de les funcions i autoritat del BCE, una Política Exterior i de Seguretat Comú orientada cap a la seguretat compartida i allunyada d'aliances militars preexistents. Amb tot, la proposta del no o de l'abstenció, carregada de raons importants, no pot ni ha d'ignorar que:

a) oblida les aportacions positives produïdes des de l'esquerra intel·lectual, política i sindical en els quaranta anys que han transcorregut des de Roma fins a Maastricht;

b) acaba servint a allò que més diu combatre i en el nom del qual enarbora el no. Això és l'hegemonisme d'USA i Japó, de les multinacionals, la desregulació econòmica;

c) dinamita la coherència des de la que es pot i s'ha de reclamar la ràpida aprovació del paquet Delors II (Pressupostos de la CE per al període 93-97) i la dotació econòmica del Fons de Cohesió;

d) ignora la posició favorable de la Confederació Europea de Sindicats;

e) no pren en consideració la posició -favorable- d'una gran part dels partits de l'esquerra comunitària.

7. En canvi, la futura Unió Europea posarà definitivament sobre la taula la ineludible necessitat de la coordinació sindical a nivell europeu. ¿És una proposta sindical, raonable i positiva, el fet d'acceptar la situació actual en la que una mateixa empresa automobilística, per exemple, pot negociar diferents convenis col·lectius segons on es signin, sigui a Alemanya, Reine Unit o Espanya? En aquest sentit resulta plenament coherent la posició de la Confederació Europea de Sindicats així com les d'UGT i CC.OO. de donar suport a la ratificació del Tractat.

8. També per als partits i les formacions de la nova esquerra la ratificació del Tractat representarà un repte

a la vegada estimulants i colossals. Ni més ni menys la imperiosa necessitat d'articular un vast i plural arc de tota l'esquerra que estigui en condicions de dirigir, governar o compensar l'immens poder polític, econòmic i democràtic que representarà la nova Unió Europea en el concert internacional.

9. El «Pla de Convergència amb Europa», elaborat pel Govern, poc té a veure amb les exigències de la Unió Econòmica i Monetària i, en tot cas, des del més clar i rotund rebuig, hem proclamat que poden i han d'elaborar-se altres «plans» que realment signifiquin una convergència en benestar social, en qualitat i quantitat d'ocupació, en distribució de la riquesa i ens acostin realment a Europa.

Resulta una tremenda simplificació, que podria acabar confonent a qui la practiquen, identificar el rebuig al Pla de Convergència o a l'anomenat «decretazo» amb un rebuig al propi Tractat en la precipitada conclusió que aquells porten directa causa del Tractat

Federalisme versus nacionalisme: el cas del Canadà

Josep M. Muñoz i Lloret
historiador

A finals del mes d'octubre passat, els canadencs van votar «no» en un referèndum a una proposta de reforma constitucional consensuada per les forces polítiques majoritàries del país. Era el segon intent, també fracassat, que el Quebec ratifiqués la constitució canadencs, que entrà en vigor el 1982 sense el consentiment d'aquesta província, l'única de majoria francòfona de tot el país.

La Federació canadencs, creada el 1867 pel parlament britànic, no ha estat capaç de trobar fórmules satisfactòries per a l'encaix del Quebec (que representa una quarta part de la població i un 23% del PIB del Canadà) dins d'un país de clar predomini anglo-saxó. Cap al 1960 sorgeix al Quebec un fort moviment nacionalista, que té dues fites significatives el 1967, quan De Gaulle crida «Visca el Quebec lliure» des del balcó de l'ajuntament de Montréal, i el 1968, en què René Lévesque funda el Partit Quebecuès, independentista.

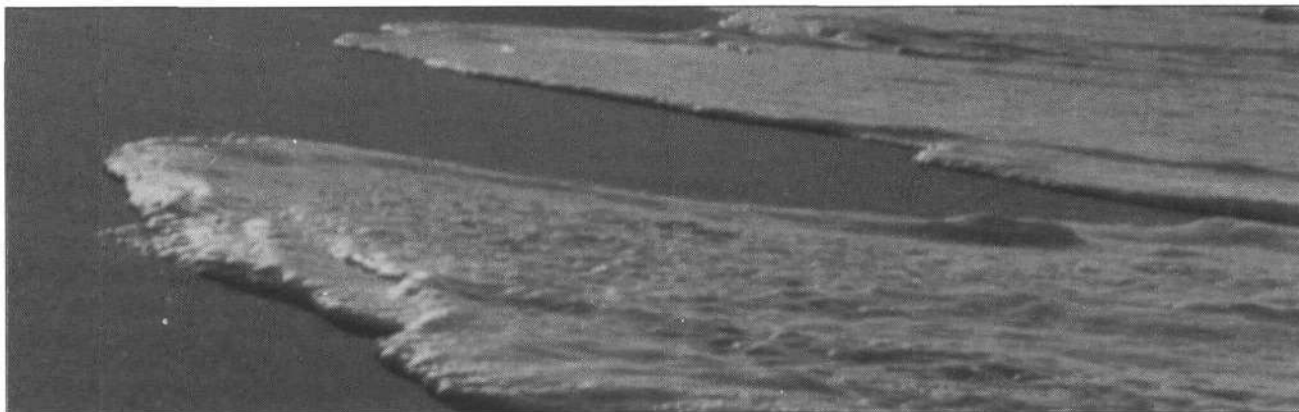
El 1976 el partit quebequès arriba al poder, i l'any següent el parlament provincial adopta la «Carta del francès» o «lleí 101», que imposa la francesització de l'administració, de la justícia, de l'ensenyament i del món del treball, i limita l'ús oficial de l'anglès. Finalment, el 1980 es convoca un referèndum per negociar la sobirania del Quebec, que preveu una simple associació econòmica amb el Canadà. La proposta d'independència surt tanmateix derrotada a les urnes per un 59'5% dels vots.

D'aquesta manera, el camí iniciat el 1960 amb la «revolució tranquil·la» semblava haver arribat, vint anys després, a una situació sense sortida.

Paral·lelament, el govern del liberal Pierre Elliott Trudeau emprengué una reforma constitucional que assegurava l'enfortiment del poder federal davant de les reivindicacions no només del Quebec sinó també de les altres províncies. La nova Constitució, que substituïa la British North America Act de 1867, entrà en vigor el 1982, tot i que no fou aprovada pel parlament del Quebec. D'aleshores ençà, els esforços perquè la província subscriuís la Constitució -afavorits aparentment quan el 1985 el partit quebequès va perdre estrepitosament les eleccions provincials en benefici del partit liberal liderat per Robert Bourassa- culminen en primera instància en l'acord del llac Meech, signat el juny de 1987 entre el govern federal i els govern provincials, i que reconeix l'estatut de «societat distinta» al Quebec.

Els termes de l'acord semblen prou generosos: es reconeix el caràcter de «societat distinta» del Quebec, i es concedeix (tant al Quebec com a cadascuna de les altres nou províncies o estats federats) el dret de veto per a tota modificació constitucional relativa a les institucions federals; el dret de tota província a no participar en un programa federal, amb la consegüent compensació financera; el dret a intervenir en la designació dels membres del tribunal suprem (tres dels nou membres del qual són quebequesos); i poders addicionals en l'aplicació de les lleis d'immigració.

Amb tot, el llarg procés de ratificació per part de les províncies de l'acord del llac Meech fracassa, el 1990, per l'oposició de Manitoba i de Terranova. El refús a l'estatut de «societat distinta» del Quebec i especialment la voluntat de la població indígena d'assolir el dret a l'autonomia es troben a l'arrel del

vot negatiu d'aquestes dues províncies, que tira per terra les expectatives de portar el Quebec al redós constitucional. Aquest fracàs és el que porta a un nou intent de reforma constitucional, acordat el 28 d'agost del 1992 a Charlottetown i que finalment ha estat rebutjat en referèndum pel 54% dels vots. El «no» va triomfar àmpliament a sis de les deu províncies del Canadà, inclòs el Quebec.

L'acord de Charlottetown reprenia substancialment els termes de l'acord del llac Meech, bé que ampliat. S'hi precisa una nova interpretació de la federació, basada en la «clàusula Canadà», que assegura el reconeixement del «caràcter distint» del Quebec -fonamentat en l'ús de la llengua francesa, una cultura única i una tradició de dret civil (d'inspiració napoleònica)- i es reafirma la dualitat lingüística del país.

S'hi fa també una nova distribució de la representació al Senat (sis escons per província, independentment de la seva població) i es garanteix que el Quebec tindrà un 25% dels escons a la Cambra dels Comuns. Es reconeix el «dret inherent» dels pobles indis (prop de 650.000 persones sobre una població total de prop de 27 milions d'habitants, és a dir, el 2'4% de la població) a l'autonomia territorial, i s'efectua una nova redistribució dels poders al si de la federació tendent a evitar la duplictat de competències entre el govern federal i els provincials.

Amb tot, l'acord és considerat insuficient pels quebequesos, és malvist per la població indígena (formada majoritàriament per indis i mestissos, a més d'un molt petit percentatge d'inuits -els quals prefereixen aquesta denominació a la d'esquimals, o «els qui mengen carn crua», que els donaven els indis hurons) i crea suspicàcies a les províncies més occidentals i més pobres; de fet, el «sí» només obté un triomf a la província d'Ontario -la més rica i poblada, i on hi ha la capital federal, Ottawa- i dues altres més.

Dues reflexions sorgeixen del «no» dels canadencs a l'acord de Charlottetown. La primera, la civilitat amb què s'ha dut a terme tot el procés, reveladora d'un grau de maduresa democràtica absolutament encomiable (i, vist des d'aquí, absolutament envejable). S'ha fet un referèndum per a la sobirania del Quebec, i s'han buscat durant dotze anys fórmules que permetin l'encaix constitucional de la província. I se'n seguiran cercant, tot i que el fracàs de Charlottetown pot donar un nou impuls als independentistes francòfons.

La segona reflexió, de caire més general, és que els dos fracassos canadencs poden portar a reconsiderar la idoneïtat del federalisme en aquells països on conviuen cultures i societats diferents. André Fontaine escrivia

a «Le Monde», en reflexionar sobre la crisi dels països de l'est, que el federalisme semblava funcionar només en aquells països on existia el sentiment d'una identitat comuna, com els Estats Units (malgrat la seva diversitat ètnica d'origen) o Alemanya, i que en canvi s'havia acabat demostrant incapaç d'articular aquells estats, com l'antiga URSS o l'antiga Iugoslàvia, on coexistien realitats nacionals distintes.

És clar que el fracàs del federalisme als antics països del socialisme real ha coincidit amb un moment d'enfonsament total del sistema, en què la tendència és a deixar corrents el vaixell que fa aigües. Perquè, per molt que ara costi d'entendre, el federalisme iugoslau havia semblat a molts -començant pel mateix president de la Generalitat, Jordi Pujol, que tot i no ser un federalista exclamà en visitar Iugoslàvia no fa pas gaires anys que ell subscriuria un federalisme a la iugoslava- un model per superar els enfrontaments ètnics i religiosos com els que havien caracteritzat, i que ara tornen malauradament a tenyir de sang, la regió dels Balcans.

També es podria adduir que països confederals com Suïssa desmenteixen l'afirmació pessimista de Fontaine: però el recent referèndum sobre la pertinença de la Confederació a l'Espai econòmic europeu (EEE) ha palesat un trencament del país en dues meitats, la francòfona i l'alemanya. Problemes de convivència afloren també a Bèlgica, on la divisió entre flamencs i valons és més clara que mai.

A Catalunya i a Espanya, la tradició federalista, que havia caracteritzat històricament les esquerres, no ha ressorgit significativament després de la mort de Franco. El PSOE és nominalment un partit federal, però el seu vice-secretari general presenta com a mèrit principal dels seus deu anys de govern la seva labor per la «unitat nacional» enfront d'una dreta suposadament pro-autonomista i fins i tot confederal. Només el PSC ha gosat fer unes tímides propostes federalistes, en absolut assumides pel PSOE, que han estat vistes a més amb reticència per un sector important del catalanisme pel caràcter «uniformitzador» que podrien tenir.

Amb tot, la insatisfacció pel present model autonòmic sembla que podria trobar una sortida plausible en l'evolució cap a un model de caire federal. La pregunta és llavors si un hipotètic sistema federal espanyol serà capaç d'assumir i d'integrar les «societats distintes» que conviuen al si de l'Estat. Aquesta és sens dubte una de les grans incògnites que pesen sobre el federalisme, que és -cal no oblidar-ho- el model implícit que hi ha darrera la Unió europea dibuixada pel tractat de Maastricht. un altre acord en dificultats, per cert. *Et pour cause.*

Andreu Nin: «Les ciutats futures» (1936)

Andreu Nin

secretari general del POUM

Nin i altres Andreu Nin

Al primer número -maig 1936- de la revista *Estudis municipals*, revista dirigida a «els funcionaris i a tots aquells que s'interessen pels problemes relacionats amb l'administració pública» aparegué un text interessant titulat «Les ciutats futures» signat per «Joan Montseny». Ara: aquest text és una nova versió d'un article anterior, «La ciudad de hoy y la de mañana» publicat al núm. 1 de la revista *Orto*, que dirigien Marí Cirera i Josep Renau. I l'article de *Orto* era signat i, sens dubte, escrit, per Andreu Nin. De fet, es tracta d'una ampliació d'alguns aspectes del llibre més important de Nin: *Les dictadures dels nostres dies* (Barcelona, Catalònia, 1930), on Nin analitzà els canvis del capitalisme contemporani: el taylorisme, la separació entre propietat i control, la «industrialització de les colònies», la mundialització de la societat, etc.

Per què Andreu Nin, marxista, va utilitzar, com a pseudònim, el nom d'una persona real, i coneguda teòric de l'anarquisme i pare d'una important dirigent política del món anarquista? No sabem respondre a aquesta qüestió. En qualsevol cas, ens remet a una personalitat i a un moment històric fascinants, com ho demostra la sensació produïda per *Operació Nikolai*, el reportatge produït per TVC i dirigit per Llibert Ferri i Dolors Genovés.

Operació Nikolai combina, molt bé: a) les filmacions situades en temps present: per exemple, els talons, les cames i, després el cos sencer de la documentalista responsable de l'arxiu de la I.C., a Moscou; b) la recuperació, o la descoberta, d'imatges cinematogràfiques filmades als anys 20-30; c) la ampliació d'imatges o textos gairebé il·legibles, per exemple, els informes mecanoscrits d'Andreu Marty; d) la ficció, per exemple, el segrest de Nin, a la porta del Palau de la Virreina; e) les entrevistes sense entrevistador visible. El resultat és una narració fílmica fluïda, una mena de thriller, mig policíac, mig de suspens, mig polític. Al servei d'un dels marxistes catalans dels anys 20-30 més interessants.

Caldria continuar en aquesta línia, el filó és tot just obert: caldria pensar en les trajectòries vitals -tant o més cinematogràfiques- de Lina Odena, Joaquim Maurín, Ramon Jové Brufau, Rafael Vidiella, Hèlios Gómez, Alberto Bayo, Emili Mira, Andreu Marty, Manuel Valldeperes o Angel Estivill. I dels que encara

cal descobrir: el marxisme català és una mina! Si Joseph Losey va triar Alain Delon per interpretar Ramon Mercader a *The assassination of Trotsky* (1972), qui podria fer de «Eugènia», la Ben Nascuda de Rodolf Llorens, la replica psuquera de «Teresa» la Ben Plantada de l'Ors noucentista?.

F.R.

Les ciutats futures

Joan Montseny (A. N.)

La ciutat moderna

La ciutat moderna és un producte directe de l'economia capitalista, per tal com la divisió social del treball crea les premisses necessàries per a l'aparició de centres urbans els habitants dels quals viuen principalment de l'activitat comercial i industrial.

El segle XIX fou el de les grans urbanitzacions, sobretot a Anglaterra, el país clàssic de la indústria moderna. A les darreries del segle XVIII, a més de Londres, que tenia prop de 500.000 habitants, només hi havia dues ciutats amb més de 30.000 i quatre amb més de 10.000. Però a mitjans del segle XIX ja hi ha 10 ciutats amb més de 100.000 habitants i la població de Londres ultrapassa els dos milions. Actualment, les quatre cinques parts de la població anglesa viu a les ciutats. Un exemple de creixença vertiginosa ens l'ofereixen també les ciutats americanes, alemanyes i franceses.

La configuració de les ciutats, llur planejament i estructura de la història, d'acord amb l'evolució econòmica. La ciutat moderna ja no té l'harmonia arquitectònica de l'època del Renaixement, per exemple, sinó que és anàrquica com el sistema de producció en el marc del qual es desenvolupa. La ciutat s'ha anat desenvolupant en concordança amb les necessitats econòmiques capitalistes, les quals no tenen en compte els interessos i la utilitat socials, sinó solament el profit individual. Sorgeixen vies amples i rectes, *boulevards* espaiosos, apareixen les grans cases de lloguer, destinades a l'explotació; al costat dels barris sumptuosos, sorgeixen les barriades obreres, on manca la llum i l'aire i impera la misèria.

Com serà la ciutat del demà?

És evident que la ciutat moderna, amb els seus trets característics, només pot desaparèixer amb la desaparició del sistema econòmic actual i de l'antagonisme entre el camp i la ciutat.

És una absurditat -diu F. Engels- voler resoldre el problema de la vivenda conservant les grans ciutats modernes». És utòpic, afegeix, voler «predir, partint de les relacions existents, la forma en què es resoldrà qualsevol dels antagonismes de la societat actual».

Aquest fou precisament l'error dels socialistes utopistes. Portats per llur generosa adversió pels horrors del capitalisme -els quals troben en la ciutat llur expressió concentrada-, es dedicaren a traçar les línies de la ciutat futura que concebien, i com que, segons la frase d'Engels, partien de les relacions existents, en realitat no feien sinó idealitzar la societat que coneixien. Així, Campanella ens presenta una ciutat futura que no és sinó un model perfeccionat de l'Edat Mitjana; en la ciutat de Thomas Morus el centre de la vida urbana és un castell; en la de Cabet, el mitjà dominant de transport és la diligència; en la de Fourier, la base econòmica és la manufactura.

No es pot parlar, sense caure en la utopia, de les formes concretes que prendrà la ciutat futura en general, per tal com hauríem de partir forçosament d'unes relacions econòmiques que estan destinades a desaparèixer. Però si que es pot afirmar des d'ara que en realitat no hi haurà ciutats tal com les concebem avui. Actualment, la ciutat és el centre de concentració de la indústria i del comerç; el poble rural ho és de l'agricultura. D'ací sorgeix la contradicció entre la ciutat i el camp, contradicció que deixarà d'existir en establir-se una economia general els productes de la qual pertanyeran a tota la societat. Al camp es desenvoluparan indústries per a l'elaboració de les matèries primes, i el propi procés de la producció es mecanitzarà. En el fons, no hi haurà cap diferència entre el camperol i l'obrer industrial. Com a conseqüència de tot això sorgirà un nou tipus de centre urbà que no podrà ésser qualificat ni de ciutat ni de poble.

Però si no es pot parlar de ciutat socialista, pot parlar-se de la ciutat del període de transició, durant el qual s'anirà a la destrucció gradual de les contradiccions existents entre la ciutat i el camp. Per això s'explica que el problema es plantegi i provoqui debats apassionats a la URSS, l'únic país que, per ara, es troba en un període transitori del capitalisme al socialisme.

Les ciutats futures a la URSS

El problema no està radicalment resolt, ni podria estar-ho àdhuc amb la més bona voluntat del món, en aquest sentit, immenses. Es poden tenir idees magnífiques sobre el que ha d'ésser la nova ciutat de demà; però cal operar amb *realitats* i, en aquest cas concret, amb la ciutat tal com va llegar-la el règim anterior. I a les dificultats que resulten d'aquesta circumstància, s'hi afegeixen les originades per la revolució.

Una de les crisis més greus que travessen les grans ciutats soviètiques i, molt particularment, la capital, és la de la vivenda. Les causes d'aquesta crisi són fàcils d'explicar. Es desenvolupament de la indústria ha atret una bona part de la pagesia cap als grans centres urbans. La transformació de Moscou en capital de la URSS ha determinat un augment extraordinari de la població (1.500.000 habitants abans de la revolució, més de 2.500.000 actualment). Afegiu a això que durant la guerra i els cinc o sis primers anys de la revolució no es va restaurar ni construir gairebé cap casa i us formareu una idea de la gravetat de la crisi, a desgrat dels enèrgics esforços que s'han realitzat per tal d'atenuar-la. Complica encara més el problema el fet que les cases que el nou règim va rebre en heretatge de l'anterior resulten inadequades per a les noves condicions d'existència creades per un sistema social diametralment distint de l'anterior. El sentit individual de la vida ha estat substituït pel col·lectiu, i les construccions urbanes estan subordinades, naturalment, al primer i no al segon d'aquests sentits.

És evident que les velles ciutats no poden transformar radicalment llur estructura, en un tancar i obrir d'ulls, per tal d'adaptar-se a les noves relacions socials, i durant molts i molts d'anys no modificaran, fonamentalment llur fisonomia.

Però, com a conseqüència de la industrialització de la URSS sorgeixen centres industrials nous, a diversos indrets del país, abans completament despoblats, al redós dels quals naixeran noves ciutats. Aquesta circumstància planteja un problema que ofereix un gran interès. Ja no es tracta de transformar les velles ciutats o d'adaptar-les a les condicions actuals, sinó de bastir-ne de noves. Ara bé: com han d'ésser aquestes ciutats?

La qüestió ha provocat discussions apassionades en els medis soviètics. Mentre els uns, com a reacció contra els monstruosos centres urbans capitalistes, amb llurs immenses concentracions humanes i llurs gratacels, preconitzen la «desurbanització» mitjançant la creació de ciutats-jardí amb el «cottage» com a tipus de vivenda al costat d'edificis espaiosos destinats a les

funcions socials (teatres, clubs, restaurants, escoles, etc.), altres creuen que la nova ciutat ha de conservar tot allò que feia de la vella un centre cultural i organitzador, donant, a més, a la classe obrera, el màxim de condicions per al desenvolupament de totes les seves qualitats positives i d'una nova generació ben equipada, en tots els aspectes, per a la vida.

En general, la tendència a la construcció de «cases-caserna», de ciutats amb un col·lectivisme portat fins a les últimes conseqüències, troba molt pocs partidaris. «Al centre de la ciutat -diu Nadiejda Konstantinovna Krúpskaia, la vídua de Lenin- hi ha d'haver un edifici en el qual es concentrin totes les organitzacions soviètiques, sindicals i del partit, un teatre, que serveixi alhora per a les grans assemblees, els congressos, etc., i al qual condueixen carrers espaiosos. Cal que la ciutat tingui un cor que visqui i que bategui.

«Una ciutat -afegeix- no és una senzilla suma de cases, sinó un organisme. Quant a les cases, cal projectar-les de tal manera que la gent hi pugui viure sense fer-se nosa ni cansar-se mútuament i tingui alhora la possibilitat d'aplegar-se per a viure una vida comuna, però substanciosa i interessant».

Ningú no pensa, però, en la possibilitat de bastir ciutats de tipus ja completament socialista. La insuficiència de recursos econòmics i tècnics elimina, per ara, aquesta possibilitat. Es tracta de fundar ciutats que responguin a la fase actual de desenvolupament econòmic de la URSS, a les seves necessitats concretes i als seus recursos.

El problema segueix essent objecte de debats apassionats i existeix ja una copiosa literatura sobre la matèria. La tendència que va imposant-se, però, és la que hem indicat, encara que és de preveure que assistirem a assaigs diversos, en els quals es provarà de combinar la «desurbanització» amb el gratacels. Aquesta última solució pot semblar un bon xic estrafolària al lector. Nosaltres, però, entre els nombrosos projectes que han passat per davant dels nostres ulls, n'hem vist un en el qual hom basteix la ciutat nova a base d'immensos gratacels... voltats de jardins.

Assenyalem, per acabar, la tendència a construir «ciutats verdes» -com s'ha fet a Moscou- a pocs quilòmetres dels centres urbans, destinades a oferir estatge amb tots els avantatges culturals (jardins, clubs, camps d'esport, etc.) als obrers i empleats, sense pretendre a funcions purament industrials i servint, com ha dit un periodista, de «correctiu socialista» a les ciutats comprimides, mancades d'aire i amb carrers i carrerons estrets.

GENERALITAT DE CATALUNYA

BASES $\begin{smallmatrix} D & 1892 \\ E & 1992 \end{smallmatrix}$

CENT ANYS DE CATALANISME

MANRESA

EXPOSICIÓ

Una visió completa i suggestiva dels símbols, els fets i les personalitats que defineixen aquests cent anys de recuperació de la identitat nacional catalana.

27 de novembre de 1992 - 17 de gener de 1993

Reials Drassanes de Barcelona

Sala Marquès de Comillas (Museu Marítim)

Metro L. 3, autobusos 14, 18, 38, 57, 59, 64 i 91

Horari:

De dimarts a dissabte: de 10 matí a 8 vespre.

Diumenges: de 10 matí a 3 tarda.

Dilluns: de 3 a 8 tarda.

Visites comentades per a grups:

Cal concertar-les al telèfon **210 24 58** de dilluns a divendres

A l'Exposició es poden adquirir publicacions, pins i altres materials commemoratius, i conèixer els programes informàtics interactius sobre Història de Catalunya i el joc, per a ordinador, de les Bases de Manresa.

BASES DE 1892 MANRESA

Un catàleg de «Forma ediciones» (1978)

El 1978, l'editorial madrilenya «Forma ediciones» publicà diversos volums d'una col·lecció titulada «Eurocomunismo: Socialismo en libertad». Si fem una ullada als títols i als autors dels llibres publicats i anunciats tindrem una radiografia interessant del pensament d'esquerres a l'estat espanyol just abans de l'inici de la dècada dels 80. La foto fixa d'aquell moment ens permet descobrir varies coses: 1) una notable presència d'autors de l'àrea catalana (9: Jové, Bono, Arrom, Comín, Calvet, Clusa, Borja, Riera i Ribó, sobre un total de 28), gairebé el 30% dels autors, 2) només dues dones (Calvet, Bravo), un 7% del total, 3) un cert equilibri en els temes: economia, cultura, política, moviments socials, 4) poca història (dos títols, el 15 i el 17), poca filosofia (també només dos títols: el 7 i el 28) i, com és lògic, molta política i molta economia, 5) atenció a temes «nous»: la crisi energètica (6), la petita empresa (12), el moviment feminista (14), el medi ambient (18), l'art (21), els joves (22), les regions (23). Pel que fa als autors, hi ha, és clar molts noms que no hi són i absències sorprenents. Però, un catàleg d'una editorial només és un catàleg. I, hi ha, també, ben entès, l'interès per a resseguir la trajectòria intel·lectual de cadascun d'ells, *després* de 1978.

I.Z.

Catàleg

1. Santiago Carrillo: «Escritos sobre eurocomunismo».
2. «Salvador Madrid» (Salvador Jové): «La transformación democrática de la agricultura».
3. José Luís Malo de Molina: «Los comunistas y la crisis de la universidad».
4. «Juan Gómez» (Tomás García): «El capitalismo en España: proceso de formación de la estructura económica contemporánea».
5. Armando López Salinas: «La alianza de las fuerzas del trabajo y de la cultura».
6. S. Carrillo Menéndez: «La crisis energética en España».
7. Manuel Azcárate: «El método marxista».
8. Emèrit Bono: «Elementos de economía».
9. Ramón Tamames: «La crisis actual del capitalismo».
10. Simón Sánchez Montero: «La vía española al socialismo».
11. Santiago Alvarez: «Problemas internacionales».
12. Gabriel Arrom («Gaspar Aribau»): «Los pequeños y medianos empresarios».
13. Alfons Carles Comín: «Comunismo y religión».
14. Maria Dolors Calvet: «Las mujeres».
15. Federico Melchor: «La experiencia del Frente Popular».
16. Ignacio Gallego: «Qué es el partido?».

17. Juan Trias: «Historia del PCE».
18. Joaquim Clusa: «Urbanismo y medio ambiente».
19. Jordi Borja: «Democracia municipal».
20. Jaime Ballesteros: «El estado».
21. José Sandoval: «Arte y cultura».
22. Josep Maria Riera: «La juventud».
23. Rafael Ribó: «Las nacionalidades y regiones».
24. Eugenio Triana: «La España subdesarrollada».
25. José Messeguer: «Los obreros emigrados».
26. Pilar Brabo: «Los comunistas en el parlamento».
27. Nicolás Sartorius: «Los sindicatos».
28. Damián Petrel: «Problemas actuales del pensamiento filosófico marxista».

«Un espai transversal per al debat entre les diverses corrents teòriques» (1992)

El propassat 29 de juny, a la sala de graus de la Facultat d'Econòmiques de la UB, es constituí l'assemblea de la «Gramsci», és a dir de l'«Associació catalana d'estudis gramscians», vinculada a la IGS, la Internacional Gramsci Society, amb seu a Nova York. En nom de la junta directiva, Joan Tafalla llegí el *Manifest* que tot seguit reproduïm. En nom de la IGS i representant a John Cammett i Joseph Buttigieg, parlà Giorgio Baratta. Es projectà *A teatro con Dario Fo*, un film inspirat en el treball de Gramsci com a crític teatral. La junta directiva de la Gramsci elegida a l'assemblea està composta per Ignasi Alvarez Dorronsoro, J.R. Capella, F. Fernández-Buey, Ferran Gallego, Salvatore Lucchetti, Joaquín Miras, Artur Olac, secretari, Francesc Roca i Joan Tafalla.

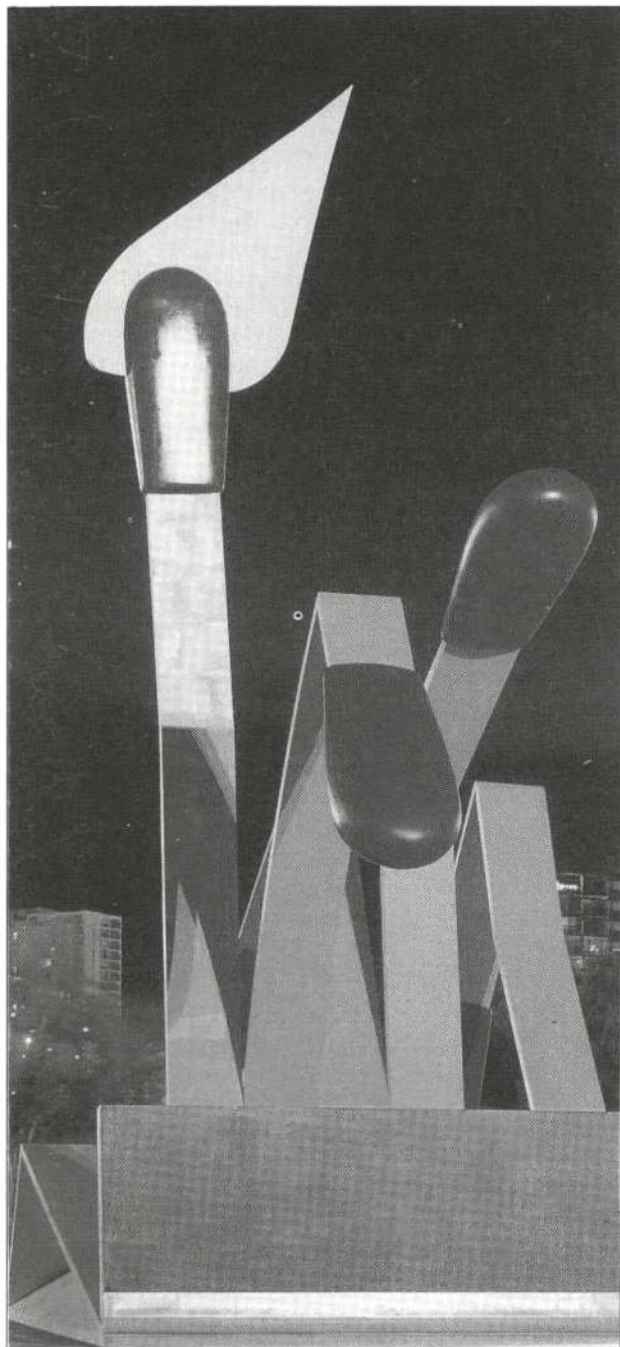
Manifest de l'Associació Catalana d'Estudis Gramscians

Amb motiu de dos aniversaris gramscians, el cinquantenari de la mort del pensador sard (1987) i el centenari del seu naixement (1991), han proliferat arreu iniciatives de tot tipus (col·loquis, estudis, edicions...) que refermen la universalitat, i l'interès del pensament gramscian. Una de les més notables ha estat la constitució de la Internacional Gramsci Society. En totes aquestes manifestacions ha estat destacada la necessitat de seguir avançant i aprofundint els estudis gramscians, convençuts de la seva vigència.

A Barcelona, amb motiu d'unes jornades d'estudi que entre altres coses estaven presidides pel convenciment de l'interès que pot tenir per al procés de refundació d'una hipòtesi emancipatòria, el paradigma obert per Gramsci, s'acordà avançar en la constitució d'una Associació d'Estudis gramscians que pogués ésser un espai de trobada, intercanvi i reflexió comuna entre les diverses corrents o persones

que tenen o han tingut en el pensament gramscian un element d'inspiració moral o un model teòric de recerca científica, cultural o política. És en aquest sentit que adreçem aquest manifest a totes les persones que estiguin interessades en l'existència d'una societat com l'esmentada perquè puguin fer la seva contribució en la realització d'aquesta tasca.

Dos perills han estat apuntats en l'actual universalització del pensament de Gramsci: en primer

lloc el risc que aquesta mundialització del marxisme gramscian es manifesti com a una nova forma, sofisticada, de xovinisme, com una forma d'«eurocentrisme». Un segon perill el constituïria la visió del pensament d'Antonio Gramsci com a una variant moderada i complaent d'un marxisme acadèmic, fet de buides i vaporoses frases que giren l'esquena a l'anàlisi de les relacions socials de producció i reproducció humanes.

Contràriament a aquests perills, ens sembla que encara es poden descobrir noves potencialitats en el pensament gramscian útils per a entendre i analitzar tant el nostre present com el passat. Hi ha una singular actualitat de Gramsci més enllà de les habituals lectures i formulacions del gramscisme tradicional. Pensem en Gramsci percebut com a gran intel·lectual i original teòric que fou, ensems que en el dirigent polític que sabé dissenyar, sense forçaments, un projecte de llarg abast per a una perspectiva socialista. Gramsci vist com un dels crítics marxistes de la moderna civilització de masses i genial intèrpret del «sistema-món», del complex sistema d'interdependències estructurals que caracteritza el nostre segle.

En resum, ens sembla que Gramsci pot suscitar la discussió i l'estudi en molts diversos indrets del nostre món això com en diversos àmbits del pensament, ensems que permet traçar una xarxa comuna d'idees i conceptes, i es mostra com espai adient per a la trobada i comunicació d'idees diverses.

A casa nostra, hi han diverses necessitats no resoltes per ningú, de forma col·lectiva i orgànica, en els darrers anys. Pensem en primer lloc, en la tasca difícil de donar a conèixer i transmetre el pensament gramscian a les noves generacions, evitant el perill d'un buit intel·lectual generacional de conseqüències irreparables. Pensem també en la necessitat de connectar amb els estudis gramscians que es desenvolupen a la resta de l'Estat i arreu del món i que són, per manca d'estructures adequades, desconeguts a Catalunya. Pensem en la possibilitat de crear un marc estable de debat entre les diverses corrents teòriques presents en el món de l'esquerra marxista que superi l'actual situació de dispersió i desconeixement recíprocs.

Aquest és el sentit que té la creació de l'Associació Catalana d'Estudis Gramscians. Demanem a tots els lectors d'aquest material que es constitueixin amb nosaltres en promotors d'aquesta iniciativa, contribuint a la realització de les seves activitats, acostant-la i fent-la conèixer a altres persones interessades per tal que esdevingui una eina d'estudi, difusió i desenvolupament del pensament gramscian a casa nostra.

Els mitjans de comunicació i el català

Francesc Vallverdú

socio-lingüista

Qualsevol observador pot adonar-se que hi ha grans diferències de difusió entre els grans mitjans de comunicació en llengua catalana. En aquest panorama, la premsa és la Ventafocs, per la seva escassa difusió: els vuit diaris en català que es publiquen a Catalunya -una xifra en conjunt prou satisfactòria- només computen, en els càlculs més optimistes, un 12% de la difusió global. La ràdio té un paper més important -i sobretot s'han produït increments remarcables en aquests últims anys-, però el conjunt d'oients que segueixen programes en català o bilingües no arriba potser al 30%. Finalment, la televisió en català, malgrat la incidència negativa que ha significat l'entrada en funcionament de la televisió privada (tota ella en castellà), representa regularment entre un 46 i un 50% de l'audiència de Catalunya, si comptabilitzem els programes de Sant Joan Despí i de Sant Cugat.

Generalment aquestes diferències tan brutals s'expliquen pel fet de la competitivitat dels productes: si els productes són tan bons com els equivalents en castellà, el públic català tria el que li agrada més,

prescindint de la llengua. I els qui així opinen afirmen que aquesta és la clau de l'èxit de TV3. Al l'altre extrem del ventall, els dos diaris barcelonins en català tenen poca difusió -diuen- perquè no es poden ni comparar amb els grans rotatius en llengua castellana.

Certament, aquesta explicació és plausible. Però amaga una part de la realitat. En efecte, ¿com podem comparar els diaris amb la televisió mentre un 30% de la població de Catalunya confessa que no sap llegir en català? En definitiva, hi ha unes evidències que a vegades s'obliden: la premsa en català, pel seu caràcter escrit, té més dificultats de comprensió que no pas la ràdio i la televisió; i la ràdio en català, pel seu caràcter purament oral, té més dificultats de comprensió que no pas la televisió, en què les imatges parlen per si soles. No seria hora d'abandonar certes actituds rutinàries, per no dir masoquistes, que encara prevalen sobre els mitjans de comunicació en català i decidir-nos per una política de normalització lingüística que tingués en compte les diferències brutals entre els diversos mitjans?

Un petit homenatge

Josep Arias

advocat

Francisco Nieva, premi Príncep d'Astúries. Això esta bé. Francisco Nieva és un gran escriptor, i, a més a més, un homosexual discret, bo i simpàtic. Pertany a la raça dels manxecs homosexuals universals (Gregorio Prieto, Almódovar). De Sara Montiel, una altra manxega universal, no crec que sigui homosexual, però, si més no, li agraden els homes, suposo. Una altra característica comuna a aquests manxecs és la sublimació del Kitsch. (El gran pintor Antonio López García, manxec, és un altre sublimador del Kitsch, però no tinc cap notícia sobre les seves preferències sexuals).

Vaig creuar unes paraules amb F.N. fa prop de vint anys. S'assajava al teatre desaparegut del carrer Muntaner el «Rinoceront», de Ionesco, amb direcció de José Luis Alonso i escenografia de Nieva. A l'escenari hi havia una massa fosca i grisàcia, com de malson. Jo hi havia anat amb Vicente Romero, el periodista dels ulls de dos colors. Vicente em va presentar F.N. Nieva, que aleshores era molt poc conegut com a dramaturg, em va deixar una impressió de suavitat menuda, aguda i humil. Era un corredor de fons.

Carta breu als nens sobre les aparicions de Franco a la TV

Gabriel Jaraba
crític de televisió

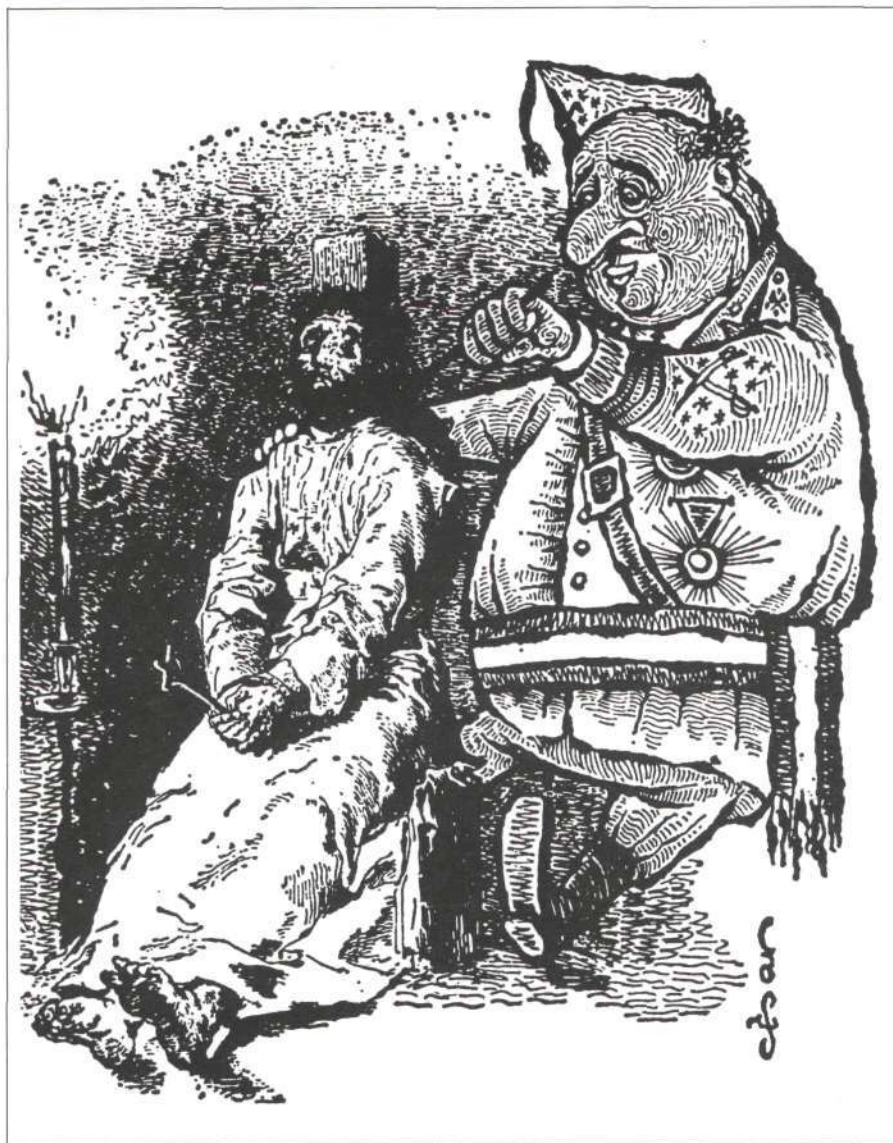
Estimats nens:

Igual que vosaltres, aquests dies, quan la tele va a donar un programa sobre Franco, canvio immediatament de canal. Vosaltres ho feu perquè ho considereu un rotllo, avorrit i lleig; jo també ho trobo lleig, però, a més, horrible i obscè. Diuen que no sabeu res sobre el franquisme i que això és dolent, perquè sense conèixer el passat no es pot comprendre el present. N'hi ha que temen que la figura de Franco

pugui arribar a ser admirada, per desconeguda i falsejada, com els joves nazis d'avui ho fan amb la de Hitler. Jo no m'atreveixo a raonar sobre aquestes coses; només sé que encara em fa por veure a Franco, escoltar parlar de Franco a la TV. Vaig veure «**Franco, més enllà del mite**» i «**Fent costat a Franco**», al Canal 33, i va ser massa per a mi. És que, heu de comprendre, escolars feliços d'avui dia, jo no soc un

periodista imparcial. Un periodista imparcial és aquell que veu a un home perseguit per un os i crida: «**Corre, home! Corre, os**». Alguna cosa semblant fan els qui han considerat Franco un simple objecte d'investigació històrica.

Crec que els vostres mestres tenen un deute amb vosaltres, en relació amb Franco. Em sembla que no us expliquen amb claredat que aquell home va ser un assassí sanguinari de dret comú «**que estava reflexivament preparat per a fer el mal**», com ha dit Gregorio Peces Barba pare. El mateix deute té la TV amb nosaltres, els grans. Amb motiu del centenari del naixement d'aquell miserable que tant ens va fer patir, a nosaltres i als vostres avis, els mitjans de comunicació reproduïen amb profusió la seva imatge. Existeix un aspecte molt negre de la imatge del mal que la fa atractiva davant de certs replegaments de l'inconscient (això succeeix amb l'armament, amb la pornoviolència, amb els símbols nazis). Trobo a faltar veus a la TV que cridin que aquell home i el seu règim van ser genocides del seu propi poble, i em dol que es doni ocasió als abjectes que el van servir per a que simulin ser analistes imparcials de la seva figura, perquè sempre acaben justificant aquell crim.

GENERALITAT DE CATALUNYA

CAP A EUROPA

La Generalitat és conscient que els ciutadans de Catalunya no tenen prou informació sobre el procés d'unificació europea i el Tractat de Maastricht, i es proposa millorar aquest coneixement.

QUÈ ÉS MAASTRICHT?

(1. La Unió Política Europea)

El tractat de Maastricht crea una **veritable Unió Europea**.

L'acord polític crea la **ciutadania europea**: qualsevol ciutadà podrà votar en les eleccions europees i votar i ser elegit en les eleccions municipals del país on resideixi, encara que no en sigui súbdit.

Tot ciutadà de la CEE, en cas de trobar-se en un tercer país sense representació diplomàtica del país de què és súbdit, podrà acollir-se a la protecció de qualsevol membre de la Unió.

Europa es dota, a més, d'**estructures polítiques comunes** que la fan avançar en el camí de la Unió política, basada en el **principi de subsidiaritat**.

S'estableixen a més unes **estructures de defensa comuna** específicament europees.

La Unió es planteja la solidaritat amb els altres països europeus, especialment els de l'est d'Europa i, per lluitar contra els desequilibris en el món, preveu una **Política de Cooperació al Desenvolupament**.

I encara, molt important per a Catalunya, un **Comité de les Regions** vetllarà per fer sentir la veu d'aquestes en la presa de decisions de nivell europeu.

GENERALITAT DE CATALUNYA

CAP A EUROPA

La Generalitat és conscient que els ciutadans de Catalunya no tenen prou informació sobre el procés d'unificació europea i el Tractat de Maastricht, i es proposa millorar aquest coneixement.

QUÈ ÉS MAASTRICHT?

(2. La Unió Econòmica i Monetària)

El tractat de Maastricht crea, a més de la Unió Política, una **Unió Econòmica i Monetària**.

La Unió Econòmica i Monetària, servida per una **moneda única** i per un **Banc Central Europeu**, reforça la capacitat perquè la Unió Europea sigui competitiva a nivell internacional.

Hi ha una sèrie de mecanismes que asseguraran l'equilibri entre els diversos components i sectors de la Unió:

- La **Carta Social Europea** promou la millora de les condicions de vida i de treball de la mà d'obra i afavoreix la seva igualtat dins el progrés.
- El **Fons de Cohesió Econòmica i Social** mira de reduir la separació entre els nivells de desenvolupament de les diverses regions i l'endarreriment de les menys afavorides, compreses també les zones rurals, i presta una atenció especial als sectors industrials en crisi i a l'ajut als treballadors afectats (Fons Social Europeu). Hi pren, a més, una rellevància especial la protecció del medi ambient i les xarxes de comunicació transeuropees.

El CEDACC de Perpinyà es subscriu

Senyors,

Desitgem subscriure a la vostra publicació «Nous Horitzons». Us agraïrem que ens envieu, el més ràpidament possible (FAX 68 34 75 55) les vostres dades bancàries (banc, agència, intitulat, núm. del compte) i el preu exacte (estranger) per poder incloure aquest pagament en el pressupost de l'any 92. Posteriorment, haureu d'enviar-nos una factura per triplicat, amb la suma escrita en xifres i lletres datada a mitjans de desembre.

Si és possible, voldríem rebre tots els núms. apareguts durant l'any.

Donant-vos les gràcies per endavant, us saluda atentament.

Jocelina Joussemet
Centre de documentació
i d'animació
de la cultura catalana
Avinguda de Gran Bretanya, 42
66000 Perpinyà
Telf: (07.33) 68.34.11.70

Carta de Budapest

Thank you for your letter in which you offered me to take part in the work among the international editorial staff of the quarterly «Nous Horitzons».

I join gladly and i take your request as an honour.

I am thinking now about different papers which could be translated from English and published in the periodical. My professor is ready to send you two papers. One of them deals with the failure of the former Hungarian reform. The other one deals with privatization in Hungary. I have a paper* ready which deals with the hungarian personal income tax system in the light of an international comparison. The offered papers are about six pages, each. If you are interested in this papers i shall send them to you.

Please, if possible write me in more detail which fields of the economy you are mostly interested in.

I understand some French, but unfortunately i can not write in French. I hope this difficulty could be overcome.

Awaiting your answer, thinking gladly on my

earlier visit with you.

With best regards, sincerely yours,

Judit Gara

*It is a short version of my paper which i presented on the congress of the European Economic Association in Augsburg 1989

Cap a Buenos Aires

El proper mes s'inaugurarà a Buenos Aires l'exposició «Barcelona, una capital editorial» que ja va ser presentada amb gran èxit a Frankfurt, Stuttgart i Barcelona.

Ens plau demanar-li novament el darrer exemplar de la seva revista, per incloure-la a l'esmentada exposició a l'espai de consulta on hi són representades la gran majoria de les editorials barcelonines.

La revista ha d'arribar a la Fundació BCD.

Miriam Balart

A la B.D. ISOC, a les X-25 i en CD-ROM

Como sin duda ya sabrá, la revista que usted dirige es analizada sistemáticamente por este Centro de Documentación del CSIC e incluida en la B.D. ISOC.

Esta B.D. ofrece información sobre los artículos publicados en más de 1000 revistas especializadas en los diferentes campos del conocimiento que pertenecen a las Humanidades o a las Ciencias Sociales, y cuenta ya con cerca de 200.000 registros.

La B.D. ISOC, accesible en línea desde cualquier PC o terminal de ordenador por la red telefónica conmutada o por líneas especializadas para la transmisión de datos (X-25), se distribuye también en CD-ROM y en forma de repertorios bibliográficos impresos.

Como responsable de estas B.D. me dirijo a usted para pedirle que incluya algún tipo de información sobre la Base de Datos ISOC o sobre los repertorios bibliográficos, en su revista.

Adelaida Román
Vicedirectora del CINDOC

Enllaç

Fa temps vam iniciar uns contactes amb vosaltres, concretant-se en un intercanvi amb la nostra publicació VIA FORA!

Per a nosaltres, ciutadans d'una nació sense estat però amb una llengua i cultura pròpies, és molt important aquest tipus de relació i de contactes ja que ens possibilita el *conèixer i donar a conèixer* experiències, criteris i formes de pensar/treballar diverses.

Tanmateix alhora de fer un seguiment periòdic de la nostra biblioteca/hemeroteca ens adonem que ens manca la vostra publicació des del número 119.

Us agrairiem ens els envièssiu així com també els nous exemplars que aneu editant per tal de poder oferir un bon servei a la gent culturalment activa de Catalunya.

En espera de les vostres notícies, rebeu una cordial salutació,

Joan-Ramon Gordo i Montraveta

Adeu no volgut

Amics de L'esberrany:

Ens adrecem a vosaltres per tal de comunicar-vos una notícia més aviat ingrata, alhora que per demanar-vos la vostra solidaritat, avui, com sempre, particularment necessària per a nosaltres.

Degut a les insolubles dificultats econòmiques que venim arrossegant des de l'aparició, el març passat, del número 18 de la nostra revista, L'esberrany es veu en l'obligació de desaparèixer. Un projecte d'índole antieconòmica i desinteressada (materialment) com el nostre només pot perdurar si rep un ajut solidari mínim. Aquest ajut no ha existit, per la qual cosa ens veiem abocats a un adéu no volgut.

Ara només ens resta intentar que el nostre comiat sigui el més digne possible. Pretenem treure al carrer, entre el desembre i el gener propers, un número especial final de L'esberrany. Quant al seu finançament, no hem trobat cap altra possibilitat que la d'encetar una campanya de subscripció popular entre els amics i subscriptors de la nostra publicació. D'aquí la petició de la vostra solidaritat econòmica.

Vagi per davant el nostre profund agraïment pel suport, puntual o regular, que heu donat al nostre projecte. Fins a sempre.

L'ajut que vulgueu fer-nos arribar podeu enviar-lo a:

L'esberrany, Ap. de Correus 55, 08830 Sant Boi

Caixa de Catalunya, Compte núm. 0100175439, a nom de «Grup L'esberrany».

Catalunya, S.A.

Temps enrera vaig comentar en aquest mateix butlletí que qui ens governen ho fan amb la mentalitat del consell d'administració d'una empresa que s'anomena «Catalunya, S.A.». Ara, els fets corroboren la meua lectura de la realitat, atès que, com tothom sap, molts directius d'empresa reparteixen el seu temps -pel què sembla, en disposen de molt- presidint o formant part de diversos consells d'administració, amb tot el que això comporta, despeses de representació incloses, a més dels suposats beneficis econòmics. Amb aquesta mentalitat «privada», res més natural que comportar-se de la mateixa manera al front de l'administració pública. Per algunes persones, sembla que algunes coses siguin el mateix, i que restar al front dels afers públics no comporta cap mena de diferència. Es comprèn, doncs, la manca de voluntat vers la dimissió, un comportament que, en una societat democràtica, vol dir que, sota qualsevol sospita de irregularitats, s'ha de presentar d'immediat, per tal que els condicionaments polítics no dificultin l'acció judicial, si s'arriba a aquest punt.

Romà Oltra

Rosa Luxemburg, inici

Helmut Hirsch: *Rosa Luxemburg*. Barcelona, Edicions 62/Caixa de Catalunya, 1992. Traducció de Joan Parra i Judith Vilar.

Rosalie Luxemburg (Zamosc, Polònia 1871 - Berlín, 1919) segueix suscitant interès perquè, a desgrat del temps passat d'ença el seu segrest i assassinat, les seves idees i la seva forma d'ésser en el món, segueixen seduïnt. En aquesta breu biografia, Hirsch utilitza, sovint, les seves cartes i, també, és clar, els seus articles. No hi ha talls: per a Luxemburg, vida íntima, individualitat de dona, d'estrangera, de jueva, i passió per la seva societat, i per l'esdevenidor de la humanitat, no formen compartiments separats. Les cartes d'amor -i de desamor- de Rosa Luxemburg són, perdoneu la manca d'adjectius, excepcionals.

Però Rosa Luxemburg és, també, llicenciada i doctora cum laude en Dret Públic per la Universitat de Zuric i una professora d'economia -250 hores de classe al semestre- a l'escola del partit socialista alemany, a Berlín. Com a ensenyant d'una escola superior alemanya, fabricarà uns apunts que esdevindran un manual d'economia política interessant. Com a investigadora, Luxemburg estudia el capitalisme post-competitiu. La seva conclusió: no hi ha creixença capitalista sense invasió d'espais no-capitalistes, encara queja. Com a pensadora política, veu (a partir d'un cert moment) la necessitat d'un partit *altre*, car el partit socialista va, diu, al darrere i no al davant del canvi històric. Aquest partit, anomenat Spartakusbund (=aliança espartaquista) «no és -escriu- un partit que vulgui arribar al poder per damunt o per mitjà de les masses obreres... És només la part del proletariat que és conscient de les seves fites... Mai no assumirà les tasques de govern si no és mitjançant la voluntat clara i inequívoca de la gran majoria de les masses obreres, mitjançant llur conformitat conscient». Així: «la revolució proletària només arribarà a una plena claredat i maduresa mitjançant una lluita fase per fase i pas a pas, pel viacrucis de moltes experiències amargues, derrotes i victòries. La victòria de l'Spartakusbund no es troba al començament, sinó al final de la revolució i coincidirà amb la victòria dels milions de proletaris socialistes». Ara «és un fet evident i indiscutible que sense una premsa lliure i desproveïda de traves, sense una vida associacionista i assembleària lliure de coaccions, és impensable la predominància de les àmplies masses populars».

Rosa Luxemburg, doncs -i els espartaquistes: Karl Liebknecht, el lituà Leo Jogiches, Wilhelm Pieck-, és -són- potser més que ningú a l'inici de la història -del viacrucis, diria ella- del segle XX. I és l'inici d'una concepció política en la que la part (el partit) no es

confon amb el tot (les àmplies masses populars), en la que el govern només pot ésser de la «gran majoria», en la que només una societat civil (premsa, vida associativa) sense traves ni coaccions pot garantir el «predomini popular».

Olga Roig
periodista

Més maons

J. Anton/M. Caminal, coords.: **Pensamiento político en la España contemporánea. 1800-1950.** Barcelona, Editorial Teide, 1992.

Per primera vegada, el pensament polític de les esquerres -centrals i perifèriques- és incorporat dins d'una antologia del pensament polític a Espanya. En concret, el text -organitzat en 40 capítols- dedica monografies a Francesc Pi i Margall, Valentí Almirall, Pablo Iglesias, Joan Montseny, Manuel Azaña, Antoni Rovira i Virgili, Alfonso Castelar, «Socialistes i democràcia», Andreu Nin, Joan Comorera, Joaquim Maurin i la titulada «Anarcosindicalismo: la utopia revolucionaria».

Per primera vegada, l'esquema de les tres etapes -que vertebrava, encara, *El pensament polític català del segle XVIII a mitjan segle XX*- és, parcialment qüestionat: els 4 darrers capítols tracten, successivament, de la utopia anarco-sindicalista (Elorza), les variants del feixisme (Elorza), les dues cosmovisions enfrontades el 1936 (Tuñon) i el règim franquista (Joaquim Lleixà).

Tenim més maons, doncs, fins i tot, alguna paret. Però no tenim encara un projecte de construcció de l'edifici. A l'estudi preliminar, Antonio Elorza fa alguns croquis de vegades, un xic confosos. Per exemple, presentant Madrid, capital d'estat, gran ciutat de serveis i gran centre cultural, com a «realidad dominante agraria». Per exemple, qualificant d'«epidèrmica» la recepció del marxisme a Espanya. Per exemple, limitant a dos noms -Maurin i Nin- el pensament comunista, a desgrat que afirmi que «la vanguardia ideològica en los años 30 es comunista» ¿Fins quan no disposarem de monografies sobre pensadors comunistes d'aleshores tan interessants com Ramon Jové, Angel Estivill, Rodolf Llorens, Enric Bastit, Artur Perucho, Jordi Arquer, Emili Gómez Nadal, Josep Moix o Emili Mira i López?

Elorza sembla jugar a fet-amagar amb el mot «Espanya»: El final del seu text i parlant del temps present és molt bo: «estamos ya en **otra España**. Que nos guste o no, o que aceptemos llamarla así o recurramos al eufemismo de **Estado español** es signo sólo de que el conflicto, motor del cambio histórico, sigue

estando presente en nuestra sociedad y en nuestro sistema político».

Bé. Alguns pensàvem que, des de fa 1000 anys, erem a Europa.

I. Z.

Una llengua, diversos parlars

Romi Porredon: **De Llevant fins a Ponent: els parlars catalans.** Barcelona, Edicions de la magrana, 1992.

La col·lecció «L'Esparverllegir» -40 títols, ja- és una mina. Ara s'hi publica una mostra antològica comentada dels nostres parlars. Segons l'autora, són: **a)** el català nord-occidental (per què no dir-ne, senzillament lleidetà i/o tortosi?), amb un text de mostra de Joan Barceló, i altres textos de Pep Coll i Teresa Claramunt, aquest darrer publicat per la Diputació General d'Aragó; **b)** el català sud-occidental o valencià, amb un text d'Enric Valor, i altres textos d'Eduard Escalante, Josep Lozano (en apitxat) i Joaquim Amo; **c)** el català septentrional o rossellonès, amb un text de mostra d'Albert Saisset, i altres textos d'Esteve Casespnce i Lluçia Vilar; **d)** el català central, que inclou un subdialecte tant parlat com el barceloní, i uns altres tan minoritaris com el salat o el xipella, amb un text de Robert Robert, i altres textos de Pere Calders, Joan Oliver (amb una mostra de parlar xava: la Roseta de *Pigmalió*), Joaquim Ruyra (en salat) i Salvador Espriu (en caló); **e)** el català insular o balear (perquè no mallorquí, menorquí, eivissenc, i solleric i pollencí?), amb un text d'Antoni Maria Alcover, i altres textos del nobelable Miquel Angel Riera, Andreu Ferrer i Joan Castelló Guasch; **f)** l'alguerès, amb textos de Pier Enea Guarneiro i Francesc Manunta.

F. R.

